

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Využití regionálních prvků na 1. stupni ZŠ

Diplomová práce

Brno 2010

Vedoucí práce:

PaedDr. Bohumíra Šmahelová, CSc.

Autor práce:

Aneta Dopitová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Brně dne 1. dubna 2010

.....

Aneta Dopitová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní **PaedDr. Bohumíře Šmahelové, CSc.** za vedení a cenné rady při psaní mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	10
1.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.....	10
1.2 Cíle základního vzdělávání.....	11
1.3 Klíčové kompetence.....	12
1.3.1 Kompetence k učení.....	12
1.3.2 Kompetence k řešení problémů.....	13
1.3.3 Kompetence komunikativní.....	13
1.3.4 Kompetence sociální a personální.....	14
1.3.5 Kompetence občanské.....	14
1.3.6 Kompetence pracovní.....	14
1.4 Vzdělávací oblasti.....	15
1.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.....	16
1.5.1 Místo, kde žijeme.....	16
1.5.2 Lidé kolem nás.....	17
1.5.3 Lidé a čas.....	18
1.5.4 Rozmanitost přírody.....	18
1.5.5 Člověk a jeho zdraví.....	19
2. Regionální prvky ve výuce.....	20
2.1 Pojmy region a regionální.....	20
2.2 Členění regionálních prvků.....	21
2.3 Regionální historie.....	22
2.3.1 Dějiny regionální historie.....	22
2.3.2 Obsah zkoumání regionální historie.....	22
2.3.3 Vlastní příprava učitele.....	22
2.3.4 Význam regionální historie pro učitele a vzdělávání.....	23
3. Organizační formy vyučování.....	24
3.1 Dělení organizačních forem vyučování.....	24
3.2 Vycházka a exkurze.....	25

4. Pracovní list.....	28
4.1 Význam pracovního listu pro pedagogiku.....	28
4.2 Význam tvorby pracovního listu pro učitele.....	29
4.3 Tvorba pracovního listu.....	29
4.3.1 Typy úloh pro pracovní listy z prvouky.....	29
4.3.2 Typy úloh pro pracovní listy z přírodovědy.....	30
4.3.3 Chyby při tvoření pracovního listu.....	30
4.3.4 Postup při tvorbě pracovního listu.....	31
5. Školní vzdělávací program.....	33
5.1 Struktura ŠVP.....	33
5.2 Návrh školního vzdělávacího programu.....	34
6. Obec Čechy pod Kosířem.....	36
6.1 Region Haná.....	36
6.2 Geografická charakteristika obce Čechy pod Kosířem.....	37
6.3 Přírodní poměry.....	38
6.3.1 Geologická stavba.....	38
6.3.2 Geomorfologické členění.....	39
6.3.3 Klimatické poměry obce.....	39
6.3.4 Pedologické poměry.....	40
6.3.5 Hydrologické poměry.....	40
6.3.6 Rostlinstvo.....	40
6.3.7 Živočišstvo.....	41
6.4 Historie obce.....	43
6.4.1 Vznik obce a panství.....	43
6.4.2 Název obce.....	45
6.4.3 Farní kostel sv. Jana Křtitele.....	45
6.4.4 Škola.....	48
6.4.5 Smekalovy závody.....	48
6.4.6 Hasičský sbor.....	51
6.4.7 Spolky a zájmová uskupení v obci.....	51
6.4.8 Významné události v životě obce.....	52
6.5 Současnost obce.....	53
6.5.1 Vzdělávání a škola.....	53

6.5.2 Kultura.....	53
6.5.3 Sportovní a zájmové organizace v obci.....	54
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	55
7. Pracovní listy pro region Haná.....	56
7.1 Soubor pracovních listů.....	56
7.2 Metodika pracovních listů.....	75
7.3 Ověření pracovních listů.....	86
8. Zjištění a zhodnocení žákovských poznatků o regionu Haná.....	87
8.1 Cíl a metody šetření.....	87
8.2 Pretest a posttest.....	87
8.3 Výsledky šetření.....	88
8.4 Závěr šetření.....	88
Závěr.....	90
Resumé, The Summary.....	91
Seznam použité literatury a pramenů.....	92
Odkazy na obrazový materiál použitý v pracovních listech.....	94
Seznam obrázků, seznam grafů.....	95
Seznam příloh.....	96
Příloha č. 1 – Fotografie.....	97
Příloha č. 2 - Zámek a park.....	99
Příloha č. 3 – Pracovní list.....	100

Úvod

Domov je pro každého místem, kam se rád vrací. Čechy pod Kosířem je obec, kde jsem se narodila a navštěvovala základní školu, která mi dala základy pro budoucí studium, život, lásku k regionu a přírodě.

Do dnešního dne si pamatuji každý strom zámeckého parku, zákoutí nádherných kvetoucích keřů a šum stromů Velkého Kosíře, který se rozprostírá nad celou obcí. Základní škola se nachází v samém srdci obce v blízkosti nejvýznamnějších památek a nejkrásnější přírody. Výuka odehrávající se ve škole vždy směřovala do přírody, k dispozici byl park, les, školní zahrada nebo nedaleká naučná stezka. Díky častým procházkám jsem si dokázala spojit teorii s konkrétními věcmi, na základě známých věcí, které mě obklopovaly denně, jsem si uvědomila souvislosti s věcmi méně známými.

A to je důvod, proč jsem si zvolila dané téma mé diplomové práce. V dnešní době, kdy dochází k velmi rychlému rozkvětu měst, rušení škol v malých obcích a přesunu do jiných okresních měst, si lidé neuvědomují důležitost regionu a obce, ve které žáci vyrůstají a navštěvují školu. Zapomnělo se na důležitost výuky přímo v přírodě, nutnost ukázat dětem konkrétní věci, které mohou vnímat všemi smysly a být s nimi v kontaktu. Považuji za nutné, aby bylo žákům přizpůsobeno učivo co nejbližší k jejich regionu, obci a prvky, které vidí v knihách, byly přeneseny do reálu.

Rámcový vzdělávací program a vzdělávací oblast Člověk a jeho svět kladou důraz na konkrétní situace, poznávání regionu a místa, kde žijeme, nicméně obsah učiva v učebnicích není zaměřen na dané regiony a obce. Záleží tedy na učiteli, jeho postoji k danému regionu a chuti přetvořit téma na daný region a využít prvky z dané obce či okolí pro výuku. Regionální prvky nejsou důležité pouze pro vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, ale nalézají své opodstatnění v oborech Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Výchova ke zdraví a Člověk a svět práce. Učitel může využít prvek daného regionu i jako motivaci, čímž děti získají kladný vztah k danému tématu, chuť učit se a vidět známé věci jako zdroj poznatků.

Cílem mé diplomové práce je vytvořit soubor pracovních listů zaměřený na region Haná a obec Čechy pod Kosířem, díky nimž získají žáci vědomosti související

s místem, které je jim známé a následně ověřit pracovní listy ve výuce formou vycházek.

Práce je rozdělena na dvě části. První část se zabývá teorií, která slouží jako východisko pro druhou, praktickou část práce. Teorie diplomové práce obsahuje šest kapitol. V první kapitole se věnuji Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání a konkrétně vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Druhá kapitola pojednává o regionálních prvcích ve výuce. Třetí kapitola popisuje organizační formy ve vyučování a zaměřuje se na vycházku a exkurzi. Pracovnímu listu se věnuje čtvrtá kapitola a navazuje na ni pátá, zabývající se teorií školního vzdělávacího programu a následně návrhem vlastního školního vzdělávacího programu. Šestá kapitola mé diplomové práce obsahuje nejdůležitější informace o regionu Haná.

Praktická část, rozdělená do dvou kapitol, obsahuje v sedmé kapitole soubor pracovních listů, metodiku pracovních listů a jejich následné ověření. Poslední kapitola se věnuje zjištění a zhodnocení žákovských poznatků o regionu Haná. Samozřejmou součástí mé diplomové práce je seznam literatury, ze kterého jsem při zpracovávání práce čerpala a přílohy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

1.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Směr vzdělávací soustavy pro žáky od 3 do 19 let je v současné době ovlivněn zaváděním systému kurikulárních dokumentů v závislosti na nových principech, které jsou sepsány v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR. Kurikulární dokumenty jsou zformulovány ve dvou úrovních, úrovni státní a školní. (RVP, 2005, s. 9)

RVP (2005, s. 9) definuje kurikulární dokumenty tímto způsobem: „*Státní programy v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy - předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.*”

Rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací programy a Národní program vzdělávání patří mezi veřejné dokumenty, které jsou dostupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. Na základě RVP si každá škola vytváří vlastní ŠVP, které zohledňují vzdělávací záměry školy, možnosti školy a žáků, region, ve kterém se škola nachází a spoustu dalších požadavků, které ovlivňují danou školu. (RVP, 2005, s. 9, s.116)

„*Rámcové vzdělávací programy:*

- *vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;*
- *vycházejí z koncepce celoživotního učení;*
- *formulují očekávanou úroveň vzdělávání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;*

- *podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.*“ (RVP, 2005, s. 10)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje vše podstatné, důležité a povinné v základním vzdělávání.

1.2 Cíle základního vzdělávání

V RVP je vymezeno devět cílů základního vzdělávání. Jejich naplňování ve vzdělávání a v samotném učení vede k utváření klíčových kompetencí. Povinností školy je vytvářet co nejlepší a nejpřirozenější podmínky k získání klíčových kompetencí.

„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělávání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplnění těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředím i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*

- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní a profesní orientaci“ (RVP, 2005, s. 13)*

1.3 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“
(RVP, 2005, s. 14)

Prvotním cílem základního vzdělávání je dát všem žákům takový soubor klíčových kompetencí, který je připraví na veškeré situace ve společnosti a na budoucí vzdělávání. Klíčové kompetence jsou výsledkem celkového procesu vzdělávání, prolínají se, nestojí samostatně. (RVP, 2005, s. 14)

„Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.“ (RVP, 2005, s. 14)

Za klíčové kompetence považujeme:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;
- kompetence pracovní.

1.3.1 Kompetence k učení

Žák na konci základního vzdělávání:

- efektivně vybírá a používá vhodné metody a strategie, chce se věnovat dalšímu vzdělávání
- sám třídí informace, vyhledá informace a díky jejich pochopení je efektivně využívá

- operuje se znaky, symboly, termíny, propojuje vědomosti z různých vzdělávacích oblastí a uvádí je do souvislostí
- samostatně experimentuje, pozoruje a výsledky využívá po svůj budoucí život
- získal pozitivní vztah k učení, dokáže zhodnotit své výsledky učení a umí o nich diskutovat (RVP, 2005, s. 14)

1.3.2 Kompetence k řešení problémů

Žák na konci základního vzdělávání:

- rozezná a chápe problémové situace, vymyslí způsob řešení problémových situací, využívá k tomu vlastní zkušenosti
- sám řeší problémy
- vyhledá vhodné informace nápomocné k řešení problémů, nenechá se odradit nezdarem a vyhledává konečné řešení
- ověřuje správnost svého řešení problémových situací
- učiní uvážlivá rozhodnutí na základě kritického myšlení, uvědomuje si svou zodpovědnost za výsledky činů a rozhodnutí

1.3.3 Kompetence komunikativní

Žák na konci základního vzdělávání:

- vyjadřuje a formuluje své myšlenky, vyjadřuje se kultivovaně a souvisle v ústním i písemném projevu
- naslouchá a porozumí druhým, zapojuje se do diskuze, reaguje vhodně a účinně
- používá informační technologie pro účinnou komunikaci
- rozumí obrazovým materiálům, gestikulaci, zvukům a různým typům textů, využívá je ke svému vlastnímu rozvoji a vzdělání
- používá komunikativní dovednosti ke spolupráci s ostatními

(RVP, 2005, s. 15)

1.3.4 Kompetence sociální a personální

Žák na konci základního vzdělávání:

- spolupracuje ve skupině, na základě nové role v pracovní činnosti kladně přispívá ke kvalitě společné práce, vytváří pravidla práce ve skupině
- utváří příjemnou atmosféru ve skupině, využívá ohleduplnosti a úcty k upevňování dobrých mezilidských vztahů
- rozumí potřebě spolupracovat s ostatními, cení si zkušenosti druhých a efektivně přispívá k diskuzi a debatě v celé třídě
- má pozitivní vztah k sobě samému, jedná a chová se tak, aby dosáhl pocitu sebeúcty a vlastního uspokojení

1.3.5 Kompetence občanské

Žák na konci základního vzdělávání:

- váží si a respektuje vnitřní hodnoty a přesvědčení jiných lidí, odmítá hrubé zacházení a nátlak na sebe samého
- rozumí základním principům zákona a společenské normy, zná své povinnosti vůči škole a mimo ni
- chová se zodpovědně a uvážene v krizových situacích, poskytuje pomoc na základě svých zkušeností a možností
- respektuje kulturní tradice a naši historii, ukazuje pozitivní vztah ke kultuře, sportu a k uměleckým dílům
- chápe environmentální a ekologické problémy, respektuje rozvoj společnosti a požadavky kvalitního životního prostředí (RVP, 2005, s. 16)

1.3.6 Kompetence pracovní

Žák na konci základního vzdělávání:

- dodržuje stanovená pravidla, používá bezpečně nástroje a vybavení
- výsledky práce hodnotí nejen z hlediska kvality, ale i z hlediska ochrany životního prostředí a ochrany svého zdraví

- využívá znalosti a vědomosti ve svých přípravách na budoucnost a další profesní zaměření
- chápe podstatu podnikání (RVP, 2005, s. 17)

1.4 Vzdělávací oblasti

RVP obsahuje devět vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více vzdělávacími obory.

Každá vzdělávací oblast je vždy v úvodu charakterizována, je vymezeno postavení dané oblasti v základním vzdělávání a popsán vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů. Navazuje Cílové zaměření dané oblasti, které vymezuje, co žák získává během vzdělávání, aby postupně dosáhl klíčových kompetencí.

Vzdělávací oblasti:

- Jazyk a jazyková komunikace
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost
- Člověk a příroda
- Umění a kultura
- Člověk a zdraví
- Člověk a svět práce

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů 1. stupně obsahuje očekávané výstupy s konkrétním učivem, je rozdělen na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). (RVP, 2005, s. 18) „Očekávané výstupy mají činností povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné.“ (RVP, 2005, s. 18)

1.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Na prvním stupni ZŠ je učivo vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět zařazeno v předmětech Prvouka, Přírodověda, Vlastivěda nebo Člověk a jeho svět.

Jedná se o jedinou vzdělávací oblast RVP, které je určena pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Oblast vymezuje vzdělávací obsah zahrnující učivo o člověku, rodině, společnosti, přírodě, kultuře, společnosti, technice a zdraví. Vše je směřováno pro uplatnění v praktickém životě a společnosti. (RVP, 2005, s. 37)

„Vzdělávání v oblasti Člověk a jeho svět rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci, jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa.“ (RVP, 2005, s. 37)

Důležitým prvkem vzdělávání v této oblasti je vlastní prožitek žáků, který je výsledkem konkrétních modelových situací. Předpokladem k úspěšnému vzdělávání je osobní příklad učitele a vzor, který přispívá vlastními zkušenostmi z reálného života a pomáhá tak žákům zvládat nové životní situace.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je rozdělen do pěti tematických okruhů:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

(RVP, 2005, s. 37- 38)

1.5.1 Místo, kde žijeme

„Učivo

- *domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště*
- *škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy*

- *okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany*
- *regiony ČR – Praha, vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod*
- *naše vlast – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politických systémů ČR, státní správa a samospráva, státní symboly*
- *Evropa a svět – kontinenty, evropské státy, EU, cestování*
- *mapy obecně zeměpisné a tematické – obsah, grafika, vysvětlivky*
- *obec (město), místní krajina – její část, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť“ (RVP, 2005, s. 39)*

1.5.2 Lidé kolem nás

„Učivo

- *rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání*
- *soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný evropský dům*
- *chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, principy demokracie*
- *právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání, právní ochrana občanů a majetku, soukromé vlastnictví duševních hodnot*
- *vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; peníze*

- *kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura*
- *základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí“ (RVP, 2005, s. 40)*

1.5.3 Lidé a čas

„Učivo

- *orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, režim dne, roční období*
- *současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny*
- *regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost*
- *báje, mýty, pověsti – minulost kraje, domov, vlast, rodný kraj“ (RVP, 2005, s. 41)*

1.5.4 Rozmanitost přírody

„Učivo

- *látky a jejich vlastnosti – třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek*
- *voda a vzduch – výskyt, vlastnosti a formy vody, oběh vody v přírodě, vlastnosti, složení, proudění vzduchu, význam pro život*
- *nerosty a horniny, půda – některé hospodářsky významné rostliny a nerosty, zvětvávání, vznik půdy a její význam*
- *Vesmír a Země – sluneční soustava, den a noc, roční období*

- *rostliny, houby a živočichové – znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka*
- *životní podmínky – rozmanitost podmínek života na Zemi; význam ovzduší, vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi; podnebí a počasí*
- *rovnováha v přírodě – význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva*
- *ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelné pohromy a ekologické katastrofy“ (RVP, 2005, s. 41)*

1.5.5 Člověk a jeho zdraví

„Učivo

- *lidské tělo – životní potřeby a projevy, základní stavba a funkce, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince*
- *partnerství, rodičovství, základy sexuální výchovy – rodina a partnerství, biologické a psychické změny v dospívání, etická stránka sexuality, HIV/AIDS (cesty přenosu)*
- *péče o zdraví, zdravá výživa – denní režim, pitný režim, pohybový režim, zdravá strava; nemoc, drobné úrazy a poranění, první pomoc, úrazová zábrana; osobní, intimní a duševní hygiena – stres a jeho rizika; reklamní vlivy*
- *návykové látky a zdraví – odmítání návykových látek, hrací automaty a počítače*
- *osobní nebezpečí – bezpečné chování v rizikovém prostředí, bezpečné chování v silničním provozu v roli chodce a cyklisty, krizové situace (šikana, týrání, sexuální zneužívání atd.), brutalita a jiné formy násilí v médiích, služby odborné pomoci*
- *situace hromadného ohrožení (RVP, 2005, s. 42)*

2. Regionální prvky ve výuce

Učivo prvouky a všech ostatních předmětů má vycházet z regionu a z okolí žáků, ve kterém žijí. Region žákům dokáže nejlépe přiblížit probírané učivo, názorně ukáže podstatné prvky dané látky a pro děti se tím stává lépe pochopitelnou. Regionální prvky jsou pro děti přirozené, známé věci si dají do souvislostí s teorií a pochopí, co je pojetím konkrétní výuky.

Záleží pouze na učiteli, kterými místními a regionálními prvky výuku obohatí. Důležité je respektovat hledisko didaktické, popsané B. Fabiánkovou (1996, s. 25). Regionální prvky se mají vztahovat k danému učivu, „*přibližují ho a doplňují, nejsou však učivem základním*“, podstatou je i přihlížet k úrovni rozumového vývoje žáků. (Fabiánková, 1996, s. 25 – 26)

2.1 Pojmy region a regionální

Co se rozumí pod pojmem **region**? Slovník cizích slov (Kolektiv autorů, 1995, s. 201) definuje pojem region jako „*krajinný celek různého řádu, správní celek, okrsek, rajon*“. Region přesto nelze chápat pouze jako určité území či krajina. „*Pro společenské vědy a historii bylo již jednoznačně přijato, že region zde neznamena jenom nějaké území, ale že pod tímto pojmem chápeme společenskou strukturu či lidskou pospolitost na určitém území, tedy teritoriální lidskou skupinu.*“ (Bartoš, 2004, s. 10)

Region, ať už určité území či společenská struktura, obsahuje konkrétní **regionální prvky**, které F. Povolný v roce 1968 (in Fabiánková, 1996, s. 25) charakterizuje jako „*doklad společenskoekonomického dění spolu s přírodními jevy, jež blíže charakterizují zvláštnosti určité oblasti*“.

2.2 Členění regionálních prvků

Uplatnění regionálních prvků ve výuce odpovídá současným požadavkům vzdělávání na efektivní a prakticky využitelnou výuku.

Důležitou a podstatnou část hraje učitelova příprava na regionální výuku. K získávání materiálů slouží kroniky, dokumenty z archivů, muzea, vědecké knihovny, obecní knihovny, bibliografické záznamy, informační střediska, ústavy věd a pedagogické školy. Samozřejmostí je to, že učitel je podrobně seznámen s místem školy a jeho okolím. Při svém studiu a přípravě na výuku musí brát v úvahu členění regionálních prvků a vycházet z nich.

Dělení regionálních prvků:

- geografické – terénní zvláštnosti, geomorfologické útvary, přírodní útvary, vodstvo, rozvrstvení porostů, druhy půd, výskyt rostlinstva a živočišstva v prostoru chráněných lokalit, náčrty terénních útvarů, krajinné malby
- sociální – sociální zvláštnosti oblasti, kterými se liší průmyslové a zemědělské oblasti
- populační – hustota osídlení, sídlištní síť, katastrální plány, plány obcí, mapy okresů
- ekonomické – ekonomický potenciál oblasti
- komunikační a kulturní – mezilidské vztahy, národní bohatství, bohatství lidové kultury (Povolný, 1968, in Fabiánková, 1996, s. 25)

Jiné hledisko dělení podle B. Fabiánkové (1996, s. 25):

- historie – obecní dějiny, první zmínka o obci, historické události obce, archeologické nálezy v obci, osobnosti kraje, průmysl, zemědělství, školství a kultura z pohledu historického, lidové tradice a slovesnost
- současnost – současný stav školství, kultury, průmyslu, zemědělství, výstavba v obci, doprava, počet obyvatel, životní prostředí
- budoucnost- plány obce a rozvoje kraje, plány v dopravě a ve výstavbě, ochrana životního prostředí a jeho zlepšení

2.3 Regionální historie

2.3.1 Dějiny regionální historie

Regionální historie je u nás zkoumána v rámci vlastivědy už od 17. století. Vývoj se urychlil od 19. století, kdy byla věda vnitřně diferenciována na vlastivědu historickou a vlastivědu současnou. Vznikaly díla kvalifikovaných historiků i nadšených amatérských regionálních pracovníků. Vývoj směřoval od širšího pojetí k pojetí užšímu, který zkoumá vývoj na území menším, než je stát. V. Čapek (1988, s. 119) vysvětluje pojem: „*V užším smyslu se regionem rozumí územní celek menší než stát, země, sídlo určitého národa.*“ Přesto regionální dějiny nejsou samostatnou vědní disciplínou. (Čapek, 1988, s. 117 - 119)

2.3.2 Obsah zkoumání regionální historie

Regionální historie zkoumá vývoj obyvatelstva žijícího na určité části území. Velikost území může být různá, lze zkoumat kraj, okres, obec. Nicméně stanovit přesné hranice regionu bývá velmi obtížné. Je nutné brát v úvahu hlediska kulturní, národnostní a mnoho dalších. „*Obecně platí, že region a teritoriální lidská skupina v něm žijící tvoří historicky vzniklý celek, určovaný objektivními specifickými rysy, vztahy a funkcemi, které je nutno respektovat.*“ (Čapek, 1988, s. 119)

2.3.3 Vlastní příprava učitele

- obeznámení se s historií daného regionu
- zpracování a výběr regionálního materiálu
- promyšlení metodických postupů (Julínek a kol., 2004, s. 104 – 105)

„*Uplatňování regionálního principu ve výuce závisí především na přístupu učitele a jeho přehledu o úrovni regionální práce svého působiště.*“ (Julínek a kol., 2004, s. 106)

2.3.4 Význam regionální historie pro učitele a vzdělávání

Regionální historie má především **význam vzdělávací**, zkoumá projevy významných celostátních historických událostí v konkrétních historických podmínkách regionů. Sleduje tyto regionální jevy v souvislosti s dějinami národa, jejich vzájemné působení a vliv. Jedná se o komparaci regionálních historických jevů, které jsou pro žáky lépe pochopitelné, s historickými, které jsou náročnější. U regionálních jevů se výuka opírá o deduktivní logické postupy, v případě historických celonárodních dějin jde o princip indukce.

Význam výchovný poskytuje regionální historie v posilování citového vztahu žáků k prostředí, které je jim známé. Pěstuje se u nich patriotismus a historické vědomí ke svému bydlišti a okolí.

Didaktický význam je spatřován v postupech, které se při výuce uplatňují, od nejbližšího ke vzdálenému, od zvláštního k obecnému, od části k celku, od jevu k podstatě, od konkrétního k abstraktnímu, od smyslového k pojmovému a od neuvědomělého zájmu k vědomému učení.

Regionální historie dokládá to, že je nejvhodnější látkou k začátkům vědeckovýzkumné činnosti. Splňuje tedy **badatelský význam**.

Nyní lze říci, že regionalistka v současné době dokáže splnit i **ekologický význam** tím, že přispívá k ochraně a údržbě okolí bydliště a působnosti školy. Motivuje a tvoří žákův kladný vztah ke kulturnímu dědictví obce a k sobě samému.

Zařadit můžeme i **zájmově osvětový význam**. Regionální historie poskytuje spoustu možností k mimotřídní činnosti žáků, k tvorbě školních projektů, k navázání kontaktů s odborníky a se zájmovými kroužky. (Julínek a kol., 2004, s. 103 – 104)

3. Organizační formy vyučování

„Organizační formou se rozumí uspořádání vnější stránky vyučovacího procesu, konkrétní podoba vyučování. Charakteristickým znakem je délka trvání a počet vyučovaných dětí.“ (Fabiánková, 1996, s. 38)

3.1 Dělení organizačních forem vyučování

V současné době se při charakteristice forem vyučování odděluje normativní hledisko třídění a hledisko třídění podle sociálních norem. Dřívější, tradiční pojetí vyučování tyto dvě hlediska propojovalo.

L. Podroužek (2003a, s. 81) k novému dělení dodává, že *„vyučovací forma je způsob organizace výuky vztahující se k uspořádání prostředí, stanovený způsob organizace výuky, který podléhá vývojovým a pedagogickým tendencím (normativní hledisko) a rovněž způsob organizace činností vyučujícího a žáků nebo způsob organizace vyučování učitele a učení žáků (sociální hledisko)“*.

Organizační formy podle sociálního hlediska:

- hromadná (frontální výuka)
- skupinová (kooperativní výuka)
- partnerská výuka
- individuální výuka
- individualizovaná výuka

Organizační formy podle normativního hlediska:

- výuka ve třídě
- beseda
- vycházka (přírodovědná, vlastivědná, komplexní)
- exkurze
- výukový program (model zkušenostního učení)
- laboratorní práce
- práce na školním pozemku
- projektová výuka

- mimoškolní formy práce (Podroužek, 2003a, s.81)

3.2 Vycházka a exkurze

Vycházka a exkurze patří mezi organizační formy vyučování. „Vycházky a exkurze jsou takové organizační formy vyučování, které se uskutečňují v přírodním, společenském či výrobním prostředí a žáci zde získávají vědomosti o předmětech a jevech z dané oblasti a v přirozených (nebo jen málo upravených) podmínkách.“ (Nelešová, Spáčilová, 2005, s. 186)

L. Podroužek (2003a, s. 82) definuje vycházku jako formu, která se koná mimo budovu školy a „měla by být používána všude tam, kde chceme a je žádoucí vytvářet co nejpřesnější představy o přírodninách a přírodních jevech a zároveň pozorovat skutečnost v přirozeném prostředí“. Dodává, že pobyt v přírodě aktivizuje, vzbuzuje u žáků větší zájem o učivo a má přínosný vliv ze zdravotního hlediska. (Podroužek, 2003a, s. 82)

V rámci této organizační formy se uplatňuje více výukových metod, řadíme sem pozorování, rozhovor, besedu, výklad, práci s pracovním listem, řízené objevování na základě pozorovaného a na základě manipulace, experimentování, atd. Tímto se exkurze a vycházky staví k formám, kterým přisuzujeme hodnoty poznávací a výchovné.

Žáci se během této organizační formy vyučování seznamují s kulturním a sociálním prostředím, poznávají pracovní činnosti lidí, objevují historii a současnost svého bydliště. Podporují se zde vztahy žáků ve skupině a v kolektivu, upevňuje se uvědoměle kázeň, úcta k lidské práci a k životnímu prostředí. (Nelešová, Spáčilová, 2005, s. 186)

Dělení vycházek a exkurzí podle A. Nelešové a H. Spáčilové (2005, s.186):

1. podle zařazení do vyučování
 - úvodní – žáci dostávají poznatky, na které naváží a použijí je v dalších vyučovacích hodinách
 - závěrečné – ověření a shrnutí získaných poznatků, prohloubení poznatků

2. podle vztahu k náplni výuky

- tematické – jedno téma nebo vymezený problém
- komplexní jednopředmětové – více témat jednoho předmětu
- komplexní víceřadkové – získávání a poté ověřování zkušeností a informací z více předmětů

Forma vycházek se na primární škole využívá velmi často. Zařazuje se v rámci všech předmětů, nicméně nejčastěji se využívá v prvouce, vlastivědě a přírodovědě. Žáci tak poznávají přírodu v návaznosti na roční období, seznamují se s okolím školy a svého bydliště, pozorují zvyky a tradice daného regionu. Mezipředmětové vztahy zde mají také své místo, můžeme uplatnit dopravní výchovu, zařadit tělovýchovné hry. (Nelešová, Spáčilová, 2005, s. 186 - 187)

L. Podroužek (2003b, s. 53) klade důraz na propojení vycházky „i s poznáváním určitého přírodního prostředí (společenství), např. do lesa, k rybníku, na louku, k poli apod., kde žáci mohou pozorovat různé složky prostředí (neživou přírodu, rostliny, živočichy, působení člověka aj.) a jejich vzájemné ovlivňování“.

Etapy vycházky podle A. Nelešové a H. Spáčilové (2005, s. 186 - 187):

- příprava učitele – vymezení cíle, určení místa a objektů k pozorování, se kterými se učitel důkladně seznámí, plán exkurze
- příprava žáků – seznámí se s plánem vycházky, zopakují si poznatky a získané vědomosti, rozdělí si úkoly
- vlastní procházka, exkurze – postupuje se podle plánu, žáci plní úkoly, sbírají požadovaný materiál, výklad učitele musí být stručný, srozumitelný, v závěru učitel shrne získané poznatky, zhodnotí vycházku
- závěrečné zhodnocení a využití výsledků – zpracovávání materiálu, učitel informace zpřesňuje a doplňuje, důležité údaje si žáci píší do sešitů, získané poznatky lze nadále využívat v jiných předmětech (Nelešová, Spáčilová, 2005, s. 187)

Ze strany učitele je potřeba náročnější organizace vycházky:

- určit trasu, kterou si sám učitel projde

- stanovit cíle vycházky
- zvolit metody a organizaci práce
- určit oblečení pro žáky, stanovit úkoly, které budou plnit, určit pomůcky a metodiku práce žáků
- oznámit dobu trvání vycházky a návrat zpět do školy
- během vycházky kontrolovat plnění úkolů a dávat žákům instrukce
- určit, které výsledky pozorování budou použity v dalších vyučovacích hodinách
- uložit pomůcky a materiály
- zhodnotit vycházku, využít vycházky k srovnání s demonstračním obrazem (Hradil, 1987, in Fabiánková, 1996, s. 25)

4. Pracovní list

Pracovní list patří mezi **materiální didaktické prostředky** a řadí se mezi **pomůcky textové**. Obsahuje podobné úlohy jako cvičebnice a pracovní sešity, nicméně jeho přednost spočívá v tom, že učitel si jednotlivé typy úloh může řadit s ohledem na edukační proces a na konkrétní potřeby třídy. (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

4.1 Význam pracovního listu pro pedagogiku

- pracovní list aktivizuje žáky - aktivizace docílíme střídáním typů úloh, možností výběru, svým obsahem a formou
- přispívá k samostatnosti – žáci mohou pracovat svým tempem, k práci využívají encyklopedie, příručky, ověřují si vlastní závěry
- poskytuje jednoduchý záznam poznatků a informací – žáci si jasně a přehledně zapisují poznatky
- slouží k fixaci a procvičování učiva
- pomáhá individualizovat přístup k žákům – projevuje se možnost pracovat svým tempem, převážně důležité u žáků se specifickými poruchami učení, umožňuje zjednodušení vlastního obsahu pracovního listu
- poskytuje prostor pro tvůrčí činnost učitele – učitel může na pracovní list zařadit učivo, které mu v učebnici chybí nebo mu není věnován dostatečný prostor k procvičení, přizpůsobuje učivo z učebnice regionálním zvláštnostem
- pracovní list jako diagnostický prostředek – pomůže zjistit, který žák má v čem problémy, případně se věnovat nápravě
- slouží jako součást výukových programů (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

4.2 Význam tvorby pracovního listu pro učitele

Se zavedením RVP do systému školství si jednotlivé školy vytváří vlastní plány pro výuku. Učebnice na našem trhu pouze ukazují směr a cestu, ze které mohou učitelé vycházet. Přizpůsobit a dotvořit si výuku mohou vlastní tvorbou pracovního listu, který může obsahovat to, co učebnice postrádá a ukáže jiný pohled na učivo takovou formou, která jednotlivým žákům vyhovuje.

Při tvorbě pracovních listů se rozvíjí tvořivost učitelů, která je často opomíjená. Význam tvorby je kladen na to, že místo převzetí hotových listů z učebnice se učitel zamýšlí nad formou a obsahem, rozhodne se, zda je zařadí v rámci hodiny či domácí přípravy, a tak je i přizpůsobí. Zvolí, co zařadit k procvičení, co zařadit méně a přihlíží ke zvláštnostem třídy, volí formu, která je pro jeho žáky nejvhodnější. Přemýšlí, zda jeho žáci raději vybarvují, spojují a klade otázky takovým způsobem, na který jsou žáci zvyklí. Doporučuje se i návaznost na jiné předměty, a tím podpořit mezipředmětové vztahy.

Pracovní list lze upravit i pro žáky se SPU. Například zvětšením formátu písma, zvýrazněním slov či slabik a dítě s dyslektickými obtížemi se bude v textu lépe orientovat. Lze jednotlivé úlohy zkrátit, vybrat podstatné úlohy, pro dysgrafiky připravit větší linky nebo nahradit písmo obrázky. (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

4.3 Tvorba pracovního listu

4.3.1 Typy úloh pro pracovní listy z prvouky (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

- úlohy s tvořenou odpovědí – žáci si vybavují názvy podle obrázku nebo charakteristiky, jedná se o křížovky, chybějící slova v textu, popis obrázku, dokreslování a vybarvování obrázku
- úlohy s volenou odpovědí – žáci dokončují charakteristiky, doplňují neúplné texty na základě nápovědy, úlohy typu vyber odpovědi z nabídky, zakroužkuj, podtrhni, vybarvi, zvol odpověď ano – ne

- úlohy přiřazující – žáci přiřazují pojmy na základě pravidla vybarvením, spojením čarou
- úlohy rozřídovací – žáci třídí pojmy do skupin dle společných znaků, pojmy mohou být nahrazeny obrázky, nebo obrázky pouze doplňují zadání

4.3.2 Typy úloh pro pracovní listy z přírodovědy (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

- úlohy s tvořenou odpovědí – žáci si vybavují názvy přírodnin a lidských výtvorů podle obrázků, podle charakteristiky, popisu, jde o otázky s volnou odpovědí, jednou i víceslovnou, vyvozování souvislostí na základě známých jevů, úlohy v podobě křížovek, chybějících slov, popisu obrázku, dokreslování
- úlohy s volenou odpovědí – žáci odpovídají na otázky, dokončují charakteristiky, doplňují neúplný text, např. vyber odpověď z nabídky, zakroužkuj, spoj pojmy ve správném sledu
- úlohy přiřazovací - žáci přiřazují pojmy na základě pravidla vybarvením, spojením čarou, očíslováním, zápisem do tabulky
- úlohy rozřídovací - žáci třídí pojmy a výrazy do skupin dle společných znaků, mohou zde být zařazeny i pojmy, které se ještě neprobíraly, nicméně jsou žákům známé

4.3.3 Chyby při tvoření pracovního listu (Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

- nesprávně zvolená velikost písma
- špatné a nepřehledné členění textu
- nevyužití formátu papíru
- úlohy ve sledu za sebou zaměřené na podobné nebo stejné myšlenkové operace
- opakovaně zařazované otázky s tvořenou odpovědí
- nejednoznačná formulace zadání
- obsahové nedostatky a chyby

4.3.4 Postup při tvorbě pracovního listu

1. Zvolení tématu – ujasnění si, jaké konkrétní téma chci procvičit
2. Cíl pracovního listu
 - **Vyhledávání a zápis informací** – z učebnic a encyklopedií, žáci doplňují tabulky, chybějící slova do textu, popisují obrázek či schéma
 - **Opakování pod delší době** – opakování již probraného učiva, učitel na zopakované vědomosti, např. z předchozího ročníku, naváže s novým s učivem, zařazujeme zde úlohy s volenou odpovědí, třídění a rozřazování
 - **Procvičování** – během výuky se zařazují úlohy procvičující, rozvíjející probíranou látku a upevňující, např. křížovky, přesmyčky, popisování schémat
 - **Shrnutí a poukázání na souvislosti** – úlohy na sebe logicky navazují a pomáhají tak k pochopení souvislostí, mohou se zde uplatnit mezipředmětové vztahy a úlohy poukazující na praktické využití v běžném životě
 - **Zjišťování vědomostí** – diagnostický pracovní list, obsahující všechny typy úloh, nejčastěji např. úlohy s tvořenou a volenou odpovědí, úlohy na třídění. Doporučení je vyvarovat se přesmyček, křížovek a doplňovaček.
3. Volba formy
 - **Formát** – samostatný pracovní list A4 oboustranně, vlepení do sešitu A5 nebo A4 na šířku
 - **Písmo** – musí odpovídat věku žáků
 - a. pro **1. a 2. ročník** velikost písma 16-18
 - b. pro **3. ročník** velikost písma nejméně 16
 - c. pro **4. a 5. ročník** velikost písma nejméně 14
 - **Zadání** – mělo by být zvýrazněno tučným písmem, podtržením, klíčová slova a negace uvádíme tiskacím písmem
 - **Obrázky** – přihlížíme k obsahové části a věku žáků

4. Návaznost úloh

- úlohy řadíme ve sledu od jednoduššího k podrobnějšímu
- od shrnutí úlohy k vyvození závěru
- na konec pracovního listu zařazujeme doplňovačky, obrázky

5. Střídání typů úloh

- úlohy by se neměly opakovat ve formě a v typu myšlenkových operací
- opakování vede ke ztrátě motivace a únavě

6. Délka jednotlivých úloh

- délku úloh přizpůsobujeme věku žáků

(Tymráková, Jedličková, Hradilová, 2005)

5. Školní vzdělávací program

Každá škola zpracovává svůj vlastní školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), který je pro každou školu specifický tím, že vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje možnosti žáků navštěvujících školu a samotné podmínky a možnosti školy. Je třeba zohlednit regionální a sociální prostředí, ve kterém bude výuka probíhat.

Za vypracování ŠVP odpovídá ředitel školy, na práci se podílejí všichni učitelé. ŠVP musí být vypracován v souladu RVP. K realizaci se vyjadřuje i školská rada, se kterou je ŠVP projednáván. Jedná se o veřejně přístupný dokument, řadící se mezi povinné dokumenty školy. Naplnění ŠVP a soulad s právními předpisy a s RVP zjišťuje školní inspekce. (RVP, 2005, s. 116)

5.1 Struktura ŠVP

I. Identifikační údaje

- Název ŠVP
- Předkladatel (kontaktní údaje školy)
- Zřizovatel
- Platnost dokumentu (od kdy platí)

II. Charakteristika školy

- Velikost a úplnost školy
- Vybavení školy
- Charakteristika pedagogického sboru
- Dlouhodobé projekty
- Spolupráce s rodiči a jinými subjekty

III. Charakter ŠVP

- Zaměření školy
- Výchovné a vzdělávací strategie

- Zabezpečení výuky (žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných)
- Začlenění průřezových témat

IV. Učební plán

- Tabulace (např. oddělení 1. a 2. stupně, povinné předměty s časovou dotací pro jednotlivé ročníky)
- Poznámky k učebnímu plánu

V. Učební osnovy

- Název vyučovacího předmětu
- Charakteristika vyučovacího předmětu (obsahové, organizační a časové vymezení; výchovné a vzdělávací strategie)
- Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu (rozpracování očekávaných výstupů, výběr a rozpracování učiva do ročníků, průřezová témata)

VI. Hodnocení žáků a autoevaluace školy

- Pravidla pro hodnocení (způsob a kritéria)
- Autoevaluace školy (oblasti, cíle a kritéria autoevaluace, nástroje a časové rozvržení)

(RVP, 2005, s. 116 – 118)

5.2 Návrh školního vzdělávacího programu

Můj vlastní návrh ŠVP zahrnuje očekávané výstupy vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, která je v současné době na základních školách realizovaná formou vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět nebo předmětu Prvouka, Vlastivěda a Přírodověda. Návrh je zaměřen pouze na učivo, kde lze využít regionální prvky. Nezahrnuje veškeré očekávané výstupy, které by měl dle RVP konkrétní ŠVP dané školy obsahovat.

Očekávané výstupy vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět pro 1. období

- Žák objasní pojem region.
- Žák začlení obec do příslušného regionu.
- Žák na příkladech ve svém okolí dokáže vysvětlit typické znaky svého regionu.
- Žák tvořivě pracuje s regionálními průvodci, informačními cedulemi a dokumenty.
- Žák vyvodí závěry a shrne podstatné informace z průvodců, dokumentů.
- Žák rozliší umělé a přírodní prvky v okolní krajině obce.
- Žák pojmenuje kulturní a historické památky v obci a okolí.
- Žák na příkladech porovnává minulost a současnost obce.
- Žák na regionálních příkladech rozlišuje děj v minulosti a v přítomnosti.
- Žák uplatňuje poznatky o regionálních zvycích a o práci lidí v regionu.
- Žák vyjmenuje významné události regionu.
- Žák roztrídí a pojmenuje rostliny typické pro jeho region podle nápadných znaků.
- Žák uvede příklady organismů v regionu.
- Žák dodržuje bezpečné chování v obci tak, aby neohrožoval své zdraví a zdraví občanů v obci.
- Žák určí světové strany podle mapy obce.
- Žák rozlišuje a orientuje se v mapových značkách zaznačených v mapách obce a okolí.

6. Obec Čechy pod Kosířem

6.1 Region Haná

Název regionu Haná pochází už z 16. století, kdy označoval úzkou a úrodnou část kolem stejnojmenné říčky. Rovinatá oblast byla vymezená od Vyškovska na Kroměřížsko a Tovačovsko, později zahrnovala Prostějovsko, Olomoucko a Litovelsko. Název se nadále přenášel na blízká území, kde se mluvilo středomoravským - hanáckým nářečím. Oblast Střední Haná, součást regionu Střední Morava, je ohraničená městy Prostějov, Olomouc, Vyškov a Boskovice, vyznačuje se bohatostí venkovského umění a hanáckého folkloru. Mezi městy Prostějovem a Olomoucí leží obec Čechy pod Kosířem, která se řadí mezi důležitá místa hanácké historie a umění.

V 19. století vznikl na Hané nejhonosnější kroj Moravy, hanácký kroj. Nese podstatné znaky kraje, odráží se v něm barevnost, okázalost a bohatství zdejší krajiny. Vyniká bohatstvím žlutých, bílých a černých výšivek, které představují motivy přírody a odráží estetickou hodnotu kraje.

Obr. č. 1 Hanácký kroj

Hanácký kroj nosili lidé po celé Hané, nicméně nebyl všude stejný. Odlišnost způsobovaly rozdílné sociální poměry, nadání a tvořivost obyvatel. V kroji se odrážela úcta k předkům, rodinné události, náboženství, mravní a sociální cítění. (Dostupné na Internetu: < <http://www.kosir.unas.cz>>)

6.2 Geografická charakteristika obce Čechy pod Kosířem

Obec Čechy pod Kosířem se nachází v Olomouckém kraji, na rozhraní Hané a Drahanské vrchoviny, při západním úpatí vrchu Velký Kosíř. Vzdálenost obce od krajského města Olomouc je jihovýchodně 20 km, od okresního města Prostějov 12 km.

Na katastrálním území obce se nachází přírodní park Velký Kosíř, jehož vrcholem z Čelechovic na Hané, do Čech pod Kosířem a zpět hraběcí cestou, vede Naučná stezka Velký Kosíř. Území obce zahrnuje zámecký park o rozloze 21, 5 ha, kde se nachází zámek, Mánesův altánek a hlásná věžička, která je nejvyšším bodem parku, leží ve výšce 282, 5 m. n. m.

Katastrální výměra obce je 9, 18 km² a ke dni 31. 12. 2007 zde žilo 1025 obyvatel. (Dostupné na Internetu: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Čechy_pod_Kosířem>)

Obr. č. 2 Znak obce Čechy pod Kosířem

6.3 Přírodní poměry

6.3.1 Geologická stavba

V rovinaté krajině Hané tvoří nepřehlédnutelnou dominantu vrch Velký Kosíř (441, 9 m. n. m.). Vznikl vyzdvižením podél zlomů v zemské kůře, z geologického hlediska se jedná o hrást s velmi pestrým podkladem. Mezi nejstarší horniny na Moravě patří prekambriické fylity a granodiority, které vystupují na povrch Velkého Kosíře v blízkosti obcí Studenec a Kaple. Nejvýznamnější horniny se však nachází mezi obcemi Čelechovice na Hané a Slatinky. Jedná se o prvohorní devonské vápence, které jsou staré 350 milionů let a jsou známy objevy zkamenělých mořských živočichů. Mořské sedimenty mladšího prvohorního útvaru tvoří hřbet Kosíře, toto období karbonu přineslo slepence, břidlice a tzv. kosířské droby, které se zde v minulosti těžily.

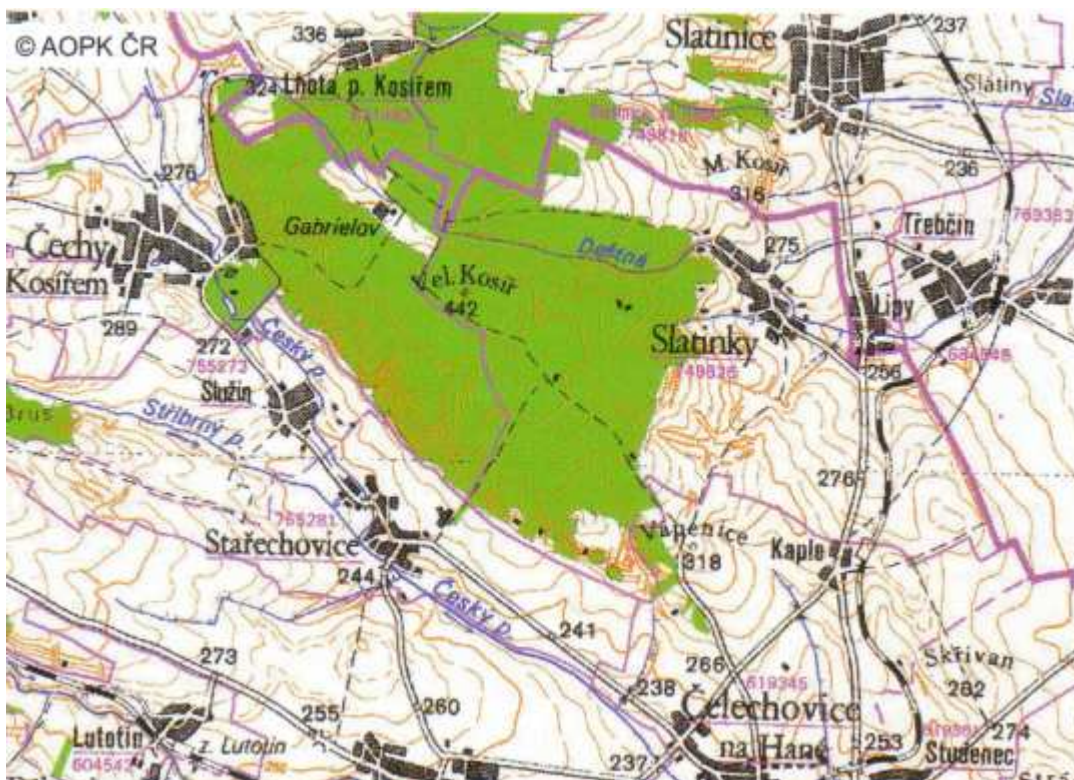
Mezi nejvýznamnější paleontologické lokality na Moravě patří kosířské přírodní památky Státní lom a Růžičkův lom, které jsou pestré i z botanického hlediska, mnohé teplomilné rostliny i živočichové zde dosahují nejsevernějšího výskytu na celé Moravě. Nejcennější botanickou lokalitou je přesto přírodní památka Vápenice, území se společenstvy teplomilných trávníků a křovin, které v minulosti sloužily jako pastviny. Rozsáhlé vinice se na tomto území Velkého Kosíře vyskytovaly už od 15. století, v průběhu 19. století byly nahrazeny ovocnými sady, nicméně název Vinohrady je pro jihovýchodní okolí Růžičkova lomu používán dodnes. Jedná se o velmi cenné území, kde se nachází vzácné druhy rostlin, např. kosatec různobarvý, mochna vzpřímená a kokost krvavý. (Velký Kosíř, [200?])

Obr. č. 3 Státní lom

6.3.2 Geomorfologické členění

Provincie:	Česká vysočina
Soustava:	Krkonošsko - jesenická soustava
Oblast:	Jesenická oblast
Celek:	Zábřežská vrchovina
Podcelek:	Bouzovská vrchovina
Okrsek:	Velký Kosíř

Obr. č. 4 Velký Kosíř

6.3.3 Klimatické poměry obce

Tato poloha dává obci ráz teplé klimatické oblasti, označující se T2. Počet letních dní v okolí obce je 50 - 60, počet dní s mrazem je 100 - 110. Průměrná lednová

teplota se pohybuje od -2 °C do -3 °C, červencová průměrná teplota šplhá k 19 °C. Počet dní se srážkami 1 mm a více se pohybuje okolo 90 - 100. Suma srážek ve vegetačním období je 350 - 400 mm, v zimním období se pohybuje mezi 200 - 300 mm. Jasných dní v okolí obce je 40 - 50. Místní klimatické poměry jsou příznivé i pro růst choulostivějších dřevin, které se nachází v zámeckém parku.

6.3.4 Pedologické poměry

Půdní druhy

Celá oblast v okolí Velkého Kosíře leží na půdách převážně hlinitých.

Půdní typy

Z větší části leží okolí Velkého Kosíře na černozemích a nivních půdách, oblast zámeckého parku náleží k půdnímu typu středoevropské hnědozemě.

6.3.5 Hydrologické poměry

V obci Čechy pod Kosířem se nachází v zámeckém parku dva rybníky, Malý a Velký rybník, ležící na vrstevnici 270 m. n. m. Rybníky tvoří počátek Českého potoka, jehož celková délka povodí je 48 479 km². Průměrný průtok potoka je 0,09 m³/s. Potok vede zámeckým parkem, obcemi Služín, Stařechovice a v obci Čelechovice na Hané tvoří přítok potoka dva rybníky. Dále tok navazuje do vod, které ústí do biokoridoru Hloučela.

6.3.6 Rostlinstvo

Přírodní park Velký Kosíř je porostlý lesy, původně se jednalo o teplomilné doubravy a dubohabřiny se suchomilnou vegetací. Porosty jsou nyní nahrazeny monokulturami smrku ztepilého a borovice lesní. Nad obcemi Čechy pod Kosířem, Stařechovice a Služín se nachází přírodní rezervace Andělova zmola, která chrání teplomilné doubravy na kamenitých zlomových svazích.

V okolí Růžického lomu jsou nejrozšířenějším typem vegetace suché trávníky, jejichž vývoj byl zásadně ovlivněn specifickými klimatickými a půdními podmínkami

této lokality. Dominantním druhem je sveřep vzpřímený, patřící mezi širokolisté suché trávničky. Tento druh trávy dokáže citlivě reagovat na množství živin v půdě, jestliže pocítí zvýšení například z důvodu hnojení, potlačí konkurenčně méně zdatné trávy a je tak zajištěno udržení tohoto společenstva.

Mezi cenné rostliny na celém území Velkého Kosíře patří koniklec velkokvětý, hvězdnice chlumní, lněnka Dollinerova, pipla osmahlá, sasanka lesní, černohlávek velkokvětý, bělozářka větevnatá. Nekosené louky zarůstají teplomilnými dřevinami, jedná se o lísku obecnou, svídu krvavou, ptačí zob obecný, brslen evropský, slivoň trnitou a růže. (Velký Kosíř, [200?])

V zámeckém parku roste velké bohatství vzácných dřevin z celého světa, které jsou harmonicky sladěny do skupin a dokreslují vlnitost terénu. Bylo zde napočítáno 64 taxonů jehličnanů a 163 taxonů listnatých dřevin. V tomto počtu jsou obsaženy veškeré druhy, kultivary, variety a kříženci. Borovice limba patří mezi jediný exemplář zámeckého parku, je vysokohorskou dřevinou, v České republice roste pouze v Tatrách. Má hustou, tmavě modrozelenou korunu, pět jehlic roste do jednoho svazku, jsou husté, tenké, na vnitřní straně se 2 bílými proužky. Mezi další vzácné dřeviny patří cypřišek nutkajský, douglaska Menziesova, jedlovec kanadský, dub červený, jerlín japonský, topol osika. (Bezrouková, et al., 1990, s. 8 – 20)

6.3.7 Živočišstvo

Intenzivně obhospodařovaná krajina na relativně malé ploše je důvodem, proč je původní areál výskytu mnoha bezobratlých živočichů roztříštěn na malé ostrůvky. Z toho důvodu, že vzdálenost mezi travnatými ostrůvky je příliš velké, došlo k situaci, že malí živočichové nejsou schopni tyto délky překonávat a vznikly malé izolované populace. Tento jev je pro živočišné druhy nebezpečný, ostrůvky jsou pro ně zranitelnější a mohou vést k vyhynutí. Přesto je oblast Kosíře bohatá na vzácné bezobratlé živočichy, ptáky a chráněné druhy živočichů.

Kosíř, stepní biotop, obsahuje typické obyvatele těchto oblastí, motýli. Jejich přítomnost značí stupeň zachovalosti přírodního prostředí. Během rozvoje zemědělství v této oblasti zmizely dříve běžné druhy motýlů, přesto je oblast stále bohatá na množství druhů. V okolí Kosíře bylo potvrzeno více než padesát druhů denních motýlů,

z nich regionálně významným je hnědásek černýšový, okáč šedohnědý, okáč voňavkový, modrásek viknicový, soumráčník čárkovaný a vřetenuška čičorková.

V současné době dochází k obnovení luk a travnatých mezí, které vymizely ze zemědělské krajiny, jsou důležité pro udržení vzácných bezobratlých druhů a slouží k ochraně dochovaných biotopů. Mezi vzácné bezobratlovce patří cvrček polní, kudlanka nábožná, majka fialová a noční motýl přástevník kostivalový, který v evropském měřítku spadá do kategorie velmi vzácný a ustupující druh, chráněný směrnicí Evropské unie v rámci soustavy Natura 2000.

Natura 2000 má zajistit ochranu nejvzácnějších a nejohroženějších přírodních stanovišť na území Evropské unie. Významnou lokalitou v ptačí oblasti je areál zámku Čechy pod Kosířem, kde je jedna z největších kolonií ohroženého vrápence malého. Kolonie se nyní nachází ve skladu pod zámeckými schody.

Obr. č. 5 Přástevník kostivalový

Přírodní památka Studený kout je pozoruhodná tím, že se zde nachází více než padesát hnízd ohroženého druhu mravence lesního. Jejich potravou jsou sladké šťávy, plod krmí masitou potravou a sami jsou zdrojem obživy pro vyšší obratlovce.

Český svaz ochránců přírody Regionální sdružení Iris Prostějov se aktivně podílí na ochraně přírody a živočichů v širším regionu, nejvíce v okolí Velkého Kosíře. Oblast byla pod vlivem lidské činnosti měněna, vymizely vzácné druhy živočichů a projevil se úbytek druhové pestrosti. Díky jejich práci a péči se tento trend zpomaluje. (Velký Kosíř, [200?])

6.4 Historie obce

6.4.1 Vznik obce a panství

Nejstarší zmínka o obci Čechy pod Kosířem pochází z roku 1131. Dokládá se zde, že dva obecní lány patřily olomoucké metropolitní kapitule, od roku 1305 byly majetkem kláštera voršilek Svaté Kateřiny v Olomouci. Roku 1340 přišel do obce Boček z Čech, jehož synové vyměnili majetek s Janem z Boskovic. Roku 1359 byla v obci tvrz, o níž bylo roku 1596 napsáno jako o tvrzi zpustlé a v roce 1596 byla znovu postavena. Roku 1359 vlastnil Hroch z Kunštat polovinu hradu a obce, mlýn, rybník, vinohrad, půl patronátu a obce Služín, Lešany a Ohrozim. Jinou část držel roku 1389 Petr z Kravař, v této době přichází do Čech Jan Puška z Kunštat a roku 1409 se vlastníkem celé obce stal Jindřich z Kravař.

Roku 1466 vlastnila Kunhuta z Kravař Čechy a podíly v Ohrozimě a v Lešanech. Její majetek získal Ladislav z Boskovic, který veškerý svůj majetek prodal roku 1512 Vilémovi z Perštýna za 4300 kop grošů. Po jeho smrti zdědil majetek, Čechy a obec Stařechovice s tvrzí a farou, Vilémův syn. Matyáš z Hartunkova byl dalším majitelem a za spolumajitele přizval roku 1569 své děti. Jeho syn Matyáš prodal statek roku 1596 manželce Elsteře a roku 1616 byl držitelem statku v Čechách a Stařechovic Jan Šťastný Podstatský z Prusinovic. Od roku 1655 vlastnil statek Jan Baltazar Vetter z Lilie, po jeho smrti zakoupila Český statek Anna Polyxena svobodná paní Skrbenská za 24 500 zl. Její manžel jej prodal 7. ledna 1707 Janu Adamovi z Lichtensteina za 80 000 zl. a ten statek daroval své dceři Terezii, provdané vévodkyni Savojské a Piemontské. Ta ho však opět prodala dne 20. května 1716 Antonínu Vinklerovi svobodnému pánu z Vinklesberku. Majitel měl však velké dluhy a spojené statky Čechy, Krakovec a Drahanovice byly prodány Adamovi Hynkovi z Berchtoldu. Adamův zeď převzal statky roku 1753 a od něho je odkoupil roku 1768 **Emanuel (don Manuel) de Menes e Castro Vévoda da Silva Tarouca** za 300 000 zl. a 1 000 dukátů. Statky učinil fideikomissem (majetek je nedělitelný a zděditelný pouze nejstarším synem), toto zařízení bylo stvrzeno císařovnou Marií Terezií dne 26. října 1771. Od tohoto roku se začala psát nová kapitola historie obce.

Don Manuel se narodil roku 1694, v 21 letech přišel do císařských služeb, bojoval jako dobrovolník proti Turkům, stal se císařským komořím, tajným radou, prezidentem dvorské rady pro rakouské Nizozemí a Itálii, rytířem Řádu zlatého rouna.

Ve Vídni patřil mezi nejlépe vypadající kavalíry, byl ministrem císaře Karla VI. a císařovny Marie Terezie. Zemřel ve Vídni roku 1771.

Na českém panství se Emanuelovou manželkou stala Johana Amabilie Vévodkyně Holstein – Sondenburg – Beck. Jejich syn František Štěpán byl opak svého otce, hýřil a málem připravil rod o rozsáhlé panství, přesto v 70. letech 18. století začal budovat zámecký park s barokními prvky a vodními kanály.

Prvorozený syn Františka Štěpána, František Josef I., ve 30. letech 19. století zahájil přestavbu parku v přírodně krajinářský. Manželka Marie Leopoldina byla pro něho velkou oporou a pomáhala mu s hospodařením. Okolo roku 1856 vedle celé panství v Čechách pod Kosířem.

Jejich druhorozený syn Ervín Vilém nechal v letech 1839 – 1843 přestavět sídlo do dnešní podoby, autorem přestavby byl M. E. Zerneck. Současně byla postavena vyhlídková věž a později zahradní salet. Hrabě pokračoval v přestavbě parku po svém otci, vznikla tak malebná kompozice se dvěma rybníky a loukami v kopcích.

Nejmladší z bratrů, August Alexander Hrabě Teles da Silva Tarouca, se po smrti Ervína stal majitelem Českého panství, Stařechovic, Služína, Krakovce, Drahanovic, Hluchova a Jesence. Na zámku se za jeho vlády scházely společnosti jeho přátel, rodiny a byl přítelem Josefa Mánesa. August Alexandr a jeho dvě ženy jsou pochováni v Čechách pod Kosířem, na hřbitůvku u věžky. Syn hraběte František Josef II. se po jeho smrti pečlivě staral a dohlížel na hospodaření panství a byl velkým odborníkem na parky, zahrady a chov koní, tímto zveleboval zámecký park a udržoval jeho krajinářský charakter. Jeho ženou se stala Gabriela Princezna zu Schwarzenberg. (Gračka, 2000, s. 8 – 21)

Obr. č. 6 Zámek Čechy pod Kosířem

6.4.2 Název obce

Obec svůj název měnila několikrát. Nejdéle však byl užívaný název Čechy – Czech. Do roku 1925 se užíval název Čechy na Hané, z důvodu upřesnění, jedná se o Čechy, nicméně na Moravě. V době okupace se dne 1. června 1940 změnil název na Tschech, který byl pro hanácký vláčný jazyk velmi tvrdý. Od osvobození se opět používá název Čechy pod Kosířem. (Gračka, 2000, s. 7)

6.4.3 Farní kostel sv. Jana Křtitele

První kostelík stával na pahorku v zámecké zahradě, nicméně se o něm neví nic bližšího. Pouze se nachází zmínka o tom, že kostelík zpustl po husitských nájezdech na Moravu a za správy katolických duchovních. Roku 1631 se zasloužil o obnovu kostela a rozšíření o dvě boční kapličky farář Petr Kempa. Vnitřní úpravy kostela se datují od roku 1632, kdy byl pořízený nový krov, podlaha, lavice, hlavní oltář, malé varhany na dřevěném kůru, okna s mřížemi, sakristie a nová kazatelna. Křtitelnice byla vyrobená z kamene a opatřena soškou sv. Jana Křtitele. V kostele se nacházely tři oltáře, z nichž ten hlavní byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli.

Za čas kostel opět sešel a nový farář Jan Červinka začal pomýšlet o stavbě nového farního chrámu. Stavba byla zahájena roku 1781 a roku 1794 se tyčil v obci nový chrám. Byl postaven na novém místě, v oblasti, kde dříve stávaly farské mlaty. Nová stavba byla honosná a důstojná, 38 metrů dlouhá a 20 metrů vysoká. Základy chrámu jsou v presbytáři 2 metry, v lodi 3 metry, pod věží 4 metry hluboké, zeď je široká 1, 5 metru a v pilířích 3, 5 metru. Celý chrám je klenutý, na podlaze je položena dlažba ze čtverhranných modrých a bílých kamenů, pod kostelem je hraběcí hrobka. Obraz hlavního oltáře je namalován vídeňským malířem Maulperčem a znázorňuje křest Krista. Tento obraz a mramorová mensa z hlavního oltáře pochází ze zrušeného kláštera sv. Kláry v Olomouci. Mramorové boční oltáře sv. Antonína Paduánského a sv. Jana Nepomuckého pochází ze zrušeného chrámu Matky Boží v Olomouci. Křtitelnice, která stojí vedle oltáře sv. Antonína, je neznámého původu a nad ní je zavěšen obraz Matky Boží a dvou cherubínů, který byl věnován dobrodinci ze Služína. Tento a další obraz

sv. Leopolda jsou dokladem pobytu Josefa Mánesa v Čechách pod Kosířem. Roku 1816 byl v kostele pokřtěn Bedřich Silva Tarouca.

Ze starého kostelíčka byly do nového chrámu přeneseny stávající varhany, nicméně pro časté opravy byly v roce 1807 zakoupeny od Bedřicha Deutschmanna varhany nové, které vydržely do roku 1898. Toho roku byl objednán nový nástroj u proslulé firmy Jana Tučka v Kutné Hoře za 2847 zl. Varhany jsou kvalitně vyrobeny v barokním slohu.

V roce 1876 byla opravena a zvýšena věž kostela za peněžité podpory manželů Dvořákových z Čech. Dne 23. července 1899 poprvé byly nové hodiny od brněnské hodinářské firmy Františka Moravuse, které byly pořízeny z dobrovolných příspěvků občanů.

V době 1. světové války byly sejmuty z kostela tři zvony. Sloužily k válečným účelům. Nové zvony z roku 1942 byly opět odebrány a použity stejným způsobem. Z důvodu sešlosti, povadlosti a vlhkosti byl pozván na obnovu interiéru Gustav Přeček, který roku 1897 opravil oltář, který byl nejvíce poškozen. Roku 1899 byl opraven druhý oltář, kazatelna a soška sv. Jana Křtitele. Celkem bylo na opravy vynaloženo 940 zl., na které přispěli dobrovolníci, na jaře roku 1900 byl obnoven i hlavní oltář. Dne 14. dubna 1900 došlo k požáru v Božím hrobu, nepodařilo se ho zachránit a úplně shořel. Později byl obnoven z prostředků od pojišťovny.

Pro zpřístupnění kostela co největšímu počtu věřících se vybudovala železná brána a roku 1950 se zakoupily nové vánoční jesličky.

Pozdější úpravy pochází z doby kolem roku 1978, kdy byla zhotovena nová okna stolařem Josefem Menšíkem a roku 1980 kompletně vyměněna. Roku 1983 byl do interiéru kostela instalován nový obětní stůl, ambón, tři seděla s velkým křížem a byly opraveny sochy sv. Petra a Pavla u vstupu do kostela, které patří k významným kulturním památkám. Konečné práce se udály kolem roku 1990, kdy byly dokončeny omítky na celém kostele, instalace nových hodin a bylo pořízeno zábradlí u kostela a ke kůru. (Gračka, 2000, s. 46 – 50)

Faráři a kaplani na farnosti Čechy pod Kosířem

1490	Jakub
1506	Bartoloměj
1544 – 1553	Jan

1555 – 1558	Petr
1559 – 1561	Václav
1562	Jakub
1563 – 1564	Jan Černý
1565	Jan Městský zv. Dorotheus
1567	Jan Tolnický, farář českobratrský
1568 – 1621	faráři českobratrští
1622 – 1624	Jakub Vavřinec Caprisius
1625 – 1630	Antonín Gacius
1631 – 1639	Petr Kempa
1639 – 1641	Matouš Dubelius
1641 – 1663	Matouš Lambek
1663 – 1667	Jan Jindřich Škoba z Příbora
1667 – 1680	Pavel Leopold Michalin
1680 – 1691	Jiří Jindřich Pernoha
1691 – 1692	Matěj Sedlák
1692	Michal Danělovský
1692 – 1727	Pavel Tanzmann
1728 – 1734	Rafael Folkmann
1734 – 1735	František Nedbal
1735 – 1765	František Hilberth
1765 – 1802	Jan Červinka
1802 – 1803	František Rokyta
1803 – 1816	Sephirin Šott
1816 – 1862	Jan Hodina
1862 – 1868	Jan Mikulka
1869 – 1883	Dr. František Vodička
1883 – 1931	Viktor Valha
1933 – 1935	Josef Bečica
1935 – 1938	Ignác Stodůlka
1938	František Kyselák
1938 – 1942	Rudolf Fridrich
1931 – 1950	František Kozák

1943 – 1948	Bohumil Šteigner
1948 – 1950	Jan Stejskal
1984 – 1999	Vladimír Krejsa
1999 – 2003	Petr Hrubíš
2003 – 2006	farář P. Mgr. Jan Mach
2006 – doposud	P. Kan. Mgr. Janusz Łomzik (Gračka, 2000, s. 51)

6.4.4 Škola

V době vlády Marie Terezie se škola v obci nacházela na místě bývalé továrny na stříkačky. Později přestala budovat vyhovovat svému účelu a na základě daru majitele panství se přestěhovala škola do zámecké prádelny. Jednalo se o malou přízemní budovu v blízkosti zámeckého parku. Na vzdělávání dohlížela samotná hraběnka, pomohla nadaným žákům studovat a této tradice se držela i další generace rodu Silva Tarouca. Nová školní budova vznikla dne 21. listopadu 1873 na místě obecního mlatu. V budově se vyučovalo ve dvou třídách, od roku 1885 se jednalo o školu trojtřídní a od roku 1903 se rozšířila na čtyřtřídní.

Roku 1929 byla uskutečněna velká oprava školy za 56 426 Kč. Od té doby docházelo k rozrůstání školy, roku 1941 měla již šest tříd. Od roku 1924 byla při škole založena Živnostenská škola pokračovací, vyučovala se v sobotu a neděli. Živnostenská škola pokračovací byla přesto roku 1933 zrušena pro malý počet žáků.

V době válečných událostí došlo k oslabení počtu žáků, roku 1942 se nacházely ve škole jen tři třídy. Od roku 1945 docházelo k rozvoji školy, která pokračuje do dnešní doby. (Gračka, 2000, s. 38)

6.4.5 Smekalovy závody

Počátek Smekalových závodů můžeme hledat od roku 1820, kdy se do Čech pod Kosířem přestěhoval otec se syny a vydělal si menší obnos výrobou a prodejem slaměnek. Po návratu syna z tovaryšských let se podnik rozrostl o výrobu hasičských proutěných košíků, dřevěných ručních stříkaček a dřevěných berlovek. Dne 30. srpna

1856 došlo k požáru a závod byl zničen. Nicméně syn František do roka postavil z bývalých zničených dílen továrnu. Rozjela se výroba nejdříve ručně, poté žentourem poháněných strojů. Berlovky vznikaly z mosazných trubek a roku 1857 vyrobil první čtyřkolovou stříkačku na tabák firmě v Hodoníně. Vlivem častých požárů a finanční krizí musel František požádat o pomoc svého bratra Adama. Vznikla tímto roku 1865 firma „Bratři Smekalové“ a pohon strojů převzala pára. Rozšíření podniku zapříčinila smrt Františkovi manželky a následný sňatek, který přinesl do firmy 12 tisíc zlatých. Roku 1876 zakoupil prostory na hasičské náradí v Praze a později továrnu na Smíchově. Výroba byla rozšířena o čerpací vozy pro stavebnictví a komunální činnost, sanitní a fekální vozy, žebříky a tělocvičné náradí. Roku 1879 se rozešel s bratrem Adamem a roku 1883 umírá. Jeho syn Raimund zdědil závod na Smíchově a továrnu v Čechách pod Kosířem vede vdova. Ta se brzy znovu vdala a továrnu řídil její bratr Antonín, který provedl mnoho zlepšení ve výrobě. Roku 1891 získal Raimund August technické vzdělání a ujal se i závodu v Čechách pod Kosířem. Začala jeho modernizace a výroba vlastních jedno, dvou a třípístových parních stříkaček. Dne 22. března 1893 uvedl do provozu vlastní elektrárnu a dodával elektřinu do veřejné sítě. Realizoval i spoustu patentů a dostal se tak do odborných kruhů, publikoval a vydával technickou a naučnou literaturu. Výrobu později rozšířil do Polska, Jugoslávie a Slovenska. V době rozkvětu získal podnik ve Slatiňanech, kde začal vyrábět automobily značky Tusieum. Smekalovy závody byly v době své slávy známy po celém světě, podílely se na hašení Národního divadla nebo i v daleké Číně. (Pospíšil, 2006, s. 6 – 12)

Obr. č. 7 Náves s továrnou

6.4.6 Hasičský sbor

Z důvodu obavy z požáru bylo v roce 1875 založeno v obci profesionální družstvo hasičů. Sbor sčítal 44 členů, jeho členové byli: Jan Štěpánek, Josef Baier, František Šťastný II., František Laštůvka, František Klásek, Jakub Dostál, Tomáš Přikryl, Karel Zbořil, Antonín Polánek, Jan Šťastný, Vilém Vychodil, Jan Netopil, Josef Daněk, Karel Holinka, Tomáš Absolon, Karel Novotný, Josef Pospíšil, Josef Ludmila, Josef Mulner, Josef Dvořák, František Dopita, Josef Mikulka, Tomáš Vilímec, František Dvořák, Jan Bubeník, František Fojtek, Šebestián Zbořil. Ignác Opletal, František Hrazdil, Karel Kment, František Kovář, František Menšík, Josef Bartoněk, František Hanák, Vilém Hinner, Jan Dvořák, Vilém Kvapil, Tomáš Titěrka, Václav Navrátil, Josef Lux a Jan Bohm.

Vznikl jako sbor soukromý pro samotnou továrnu, ale brzy nastala nutnost hasit požáry vzniklé v obci a okolí, tím se stal sborem dobrovolným. Svou zdatnost prokázali při požáru cukrovaru v Drahanovicích, kde tři členové zahynuli. Roku 1884 se rozšířily zlomyslné požáry a sbor zabránil tomu, aby neslehla celá obec popelem. Za celou dobu trvání sboru se vystříдалo několik velitelů, nicméně se nic nezměnilo na zdatnosti členů a neustálém oceňování sboru od široké veřejnosti a ostatních sborů. Od továrny dostal sbor k dispozici parní stříkačku, která mnohokrát prokázala nutnost a důležitost. (Pospíšil, 2006, s. 21 – 23)

6.4.7 Spolky a zájmová uskupení v obci

Čtenářsko – pěvecký, 1869

Katolicko – čtenářský, 1871

Hasiči z továrny, 1875

Občanská beseda, 1888

Sokol, 1898

Spolek malozemědělský, 1919

Domovina, 1923

Legionář, 1923

Orel, 1923
Mládež ČNS, 1924
Stavební družstvo, 1924, 1930
Vodní družstvo, 1924
Kino, 1933
Šach, 1936
Svaz Charity, 1936
Spolek pohřební Marta, 1936
Charitativní spolek strany lidové Ludmila, 1936 – 1948 (Gračka, 2000, s. 61)

6.4.8 Významné události v životě obce

1887 Stavba silnice z Kostelce na Hané do Čech.
1901 Stavba silnice do Drahanovic.
1903 Stávka dělníků z továrny R. A. Smekala.
1913 Dokončena regulace potoků a drenáže polí a luk, začala v roce 1911.
1923 Vznikla Veřejná knihovna obecní.
1926 Uzavřena definitivní smlouva na zřízení elektrické sítě se Středomoravskými elektrárnami.
1929 Dne 17. června navštívil kraj T. G. Masaryk.
1930 TJ Sokol zřídila kino. Tomáš Baťa otevřel prodejnu obuvi.
1936 Dne 4. srpna zemřel ve věku 78 let majorátní pán Franz Josef Silva Tarouce.
1949 Zrušena pila a mlýn.
1950 Uvedena do provozu obřadní síň.
1953 Otevřen pískový důl pod hřbitovem. (Gračka, 2000, s. 57 – 58)

6.5 Současnost obce

6.5.1 Vzdělávání a škola

ZŠ a MŠ Čechy pod Kosířem patří mezi jediná dvě školská zařízení v obci. Jedná se o školu málotřídní, 1. – 5. ročník. Škola poskytuje možnost družiny a jídelny. V současné době je ředitelkou Iveta Slámová. V budově školy se nachází obecní knihovna, která slouží všem občanů obce.

6.5.2 Kultura

Hasičské muzeum

V prostorách bývalé továrny R. A. Smekala je v současné době vybudované obecní hasičské muzeum. Muzeum bylo otevřeno k 125. výročí vzniku hasičského sboru v obci, dne 5. 7. 2000. Na výstavbě se podíleli členové sboru, zastupitelstvo obce a obyvatelé.

Muzeum má dvě části. První část se věnuje samotné obci, historii a současnosti. Jsou zde vystaveny písemnosti a pamětihodnosti rodu Tarouců. Druhá část se věnuje hasičskému hnutí, zakladatelům a majitelům továrny. Vystaveny jsou unikátní hasičské stroje.

Roku 2005 došlo k rozšíření výstavní haly hasičského muzea o 115 m². Hala poukazuje na vývoj hasičských stříkaček, náradí a potřeb, včetně parní stříkačky. Hasičské muzeum je přístupné celoročně. (130 let, 2005, s. 17 – 20)

Obr. č. 8 Hasičské muzeum

Muzeum kočárů

Muzeum historických kočárů v Čechách pod Kosířem bylo otevřeno 11. 7. 2009. Je postaveno v bývalých prostorách továrny, v blízkosti hasičského muzea. Muzeum vybudoval svépomocí Václav Obr za podpory obce, Olomouckého kraje a Evropské unie.

Jedná se o jedinečnou sbírku historických kočárů a luceren, která poukazuje na řemesla a kovářskou práci, která je u dnešní generace pomalu neznámá.

Expozice muzea obsahuje 50 kočárů, největší sbírku smutečních kočárů, sbírku biskupských kočárů, kočáry po rekonstrukci a v původním stavu, dílnu restaurátora a mnoho dalších ukázek a dokumentů, dokládající řemesla a historii kočárů. (Dostupné na Internetu: < <http://www.historickekokary.cz> >)

Obr. č. 9 Muzeum kočárů

6.5.3 Sportovní a zájmové organizace v obci

SDH Čechy pod Kosířem

Sbor dobrovolných hasičů má celkem 113 členů, z toho 66 mužů a 47 žen. Dětské družstvo se skládá z 15 členů. Výkonným velitelem byl jmenován Rudolf Konečný, zástupci velitele jsou Metoděj Zaoral a Josef Klusáček. Všichni členové podepsali dohodu o dobrovolnosti práce v záchranném sboru.

Sbor a všichni členové patří mezi nositele mnoha ocenění a vyznamenání. Mezi nejceněnější patří vyznamenání z rukou bývalého ministra vnitra Grosse. Hasičský sbor vlastní svůj prapor, který byl posvěcený při oslavách k 125. výročí založení sboru v obci.

Současné technika sboru spočívá v automobilové cisterně Škoda Liaz a Avii 30 s mobilním čerpadlem a plnou výbavou. (130 let, 2005, s. 21 - 22)

Mezi samozřejmost sboru patří práce s mládeží formou hasičského družstva. Zúčastňují se her, branných soutěží, výprav za sněhem a v létě za vodou. (130 let, 2005, s. 17)

Sokol Čechy pod Kosířem

Jedním z odvětví Sokola je fotbalový klub, který v současné době reprezentuje obec ve III. třídě Okresního fotbalového svazu Prostějov.

Junák – svaz skautů a skautek

Pod vedením Stanislavy Greplové navštěvují děti v obci Junák – svaz skautů a skautek.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7. Pracovní listy pro region Haná

7.1 Soubor pracovních listů

Jedná se o soubor pracovních listů s regionální tematikou zaměřený na region Haná a obec Čechy pod Kosířem a využitelný pro 3. třídu. Byl vytvořen dle RVP a v souladu s vlastním návrhem ŠVP.

Využití pracovních listů je během nebo po návratu z vycházky v obci a blízkém okolí obce Čechy pod Kosířem. Každý pracovní list je zaměřen na konkrétní téma a souvisí s ním pomocný materiál, mezi který se řadí regionální cedule, dokumenty nebo informační tabule, z kterých žáci vycházejí.

Pracovní list je doplněn metodikou, ze které může učitel vycházet. Cílem pracovních listů v rámci výuky je vyhledávání, zápis informací a poukázání na souvislosti. Pracovní listy slouží jako doplňující materiál k tématům vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, které mají souvislost a propojenost s regionem nebo jako hlavní materiál zaměřený na historii a současnost obce, který je obsažen v RVP v tematickém okruhu Místo, kde žijeme.

Na všechny pracovní listy může tvořivý učitel navázat v dalších částech vyučování ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Člověk a svět práce a rozvinout téma k dalšímu zpracování nebo z pracovních listů vycházet jako z motivace pro daný týden či období, ke kterému se téma vztahuje dle ŠVP dané školy.

Pracovní list č. 1

Téma: Mapa obce Čechy pod Kosířem

1) Doplňte.

Obec Čechy pod Kosířem se nachází na rozhraní
a Obec leží pod
kopcem....., jeho výška je..... Jeho tvar je
protáhlý kosovitý a tvoří dominantu v rovinaté krajině.

2) Prohlédněte si leteckou mapu a popište části obce.

3) Najděte na mapě školu, popište cestu ze školy na fotbalové hřiště výletníkům, kteří naši obec neznají.

.....

4) Vyberte správnou odpověď a zakroužkujte ji.

I.

- a. Velký rybník je jižněji než malý rybník.
- b. Malý rybník je jižněji než velký rybník.
- c. Rybníky nejsou na mapě zaznačené.

II.

- a. Zámecké schody směřují na východ.
- b. Zámecké schody směřují na jih.
- c. Zámecké schody nemůžeme na mapě určit.

III.

- a. Kostel se nachází na sever od hřbitova.
- b. Kostel se nachází na jih od hřbitova.
- c. Kostel se nachází na západ od hřbitova.

5) Do tabulky nakreslete značky z mapy pro orientační běh.

Název mapové značky	Značka v mapě
Louka nebo pole	
Rybník	
Výrazný strom	
Dům, budova	
Plot	
Silnice	
Lesní cesta	
Skála, kámen	
Studna	

Pracovní list č. 2

Téma: Park Čechy pod Kosířem

1) Pojmenujte stromy, které vidíte.

2) Prohlédněte si stromy a na základě pozorování přiřad'te název.

V parku patří k nejrozšířenějším, je to strom s hustou korunou, kůru má šedou, hladkou i v dospělosti. Jeho listy mají vejčitý tvar a jsou lesklé.

V parku máme hodně exemplářů. Jehlice má nápadně dlouhé, jsou tupě zašpičatělé, rostou ve dvou řadách. Šišky rostou směrem nahoru.

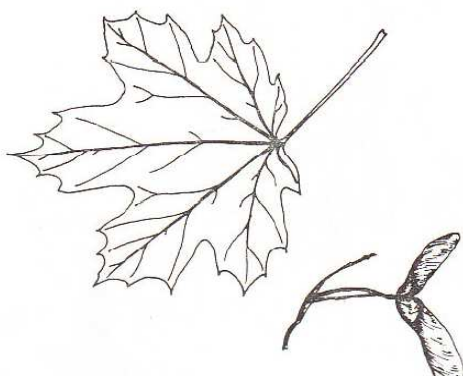
Strom mohutného vzrůstu, může mít až stříbrnou barvu. Má pichlavé jehlice, kůra stromu je drsná.

Smrk stříbrný

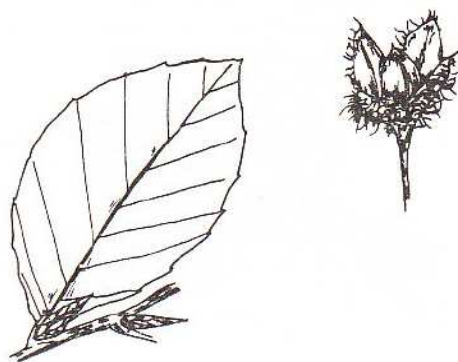
Jedle stejnobarvá

Buk lesní

3) Pojmenujte stromy za pomoci obrázků.

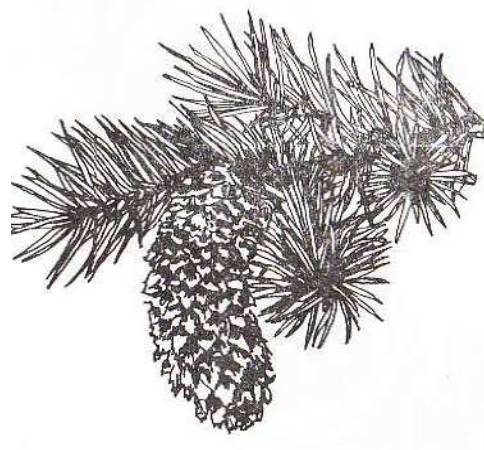
.....

.....

.....

.....

4) Doplňte:

V okolí dvou rybníků najdeme dřeviny,
například.....

Živočichové, které můžeme vidět v rybníku nebo v jeho blízkém
okolí, jsou

.....
.....

Pracovní list č. 3

Téma: Památky obce Čechy pod Kosířem

1) Doplňte.

Zámek je postaven vslohu. V parku se nachází další tři stavby:, a Původně barokní park byl přebudován vslohu. Park je spojen s pobyty významného českého malíře....., který na svých kresbách zachytil park a vlastníky zámku, rod.....

2) Napište názvy významných památek naší obce.

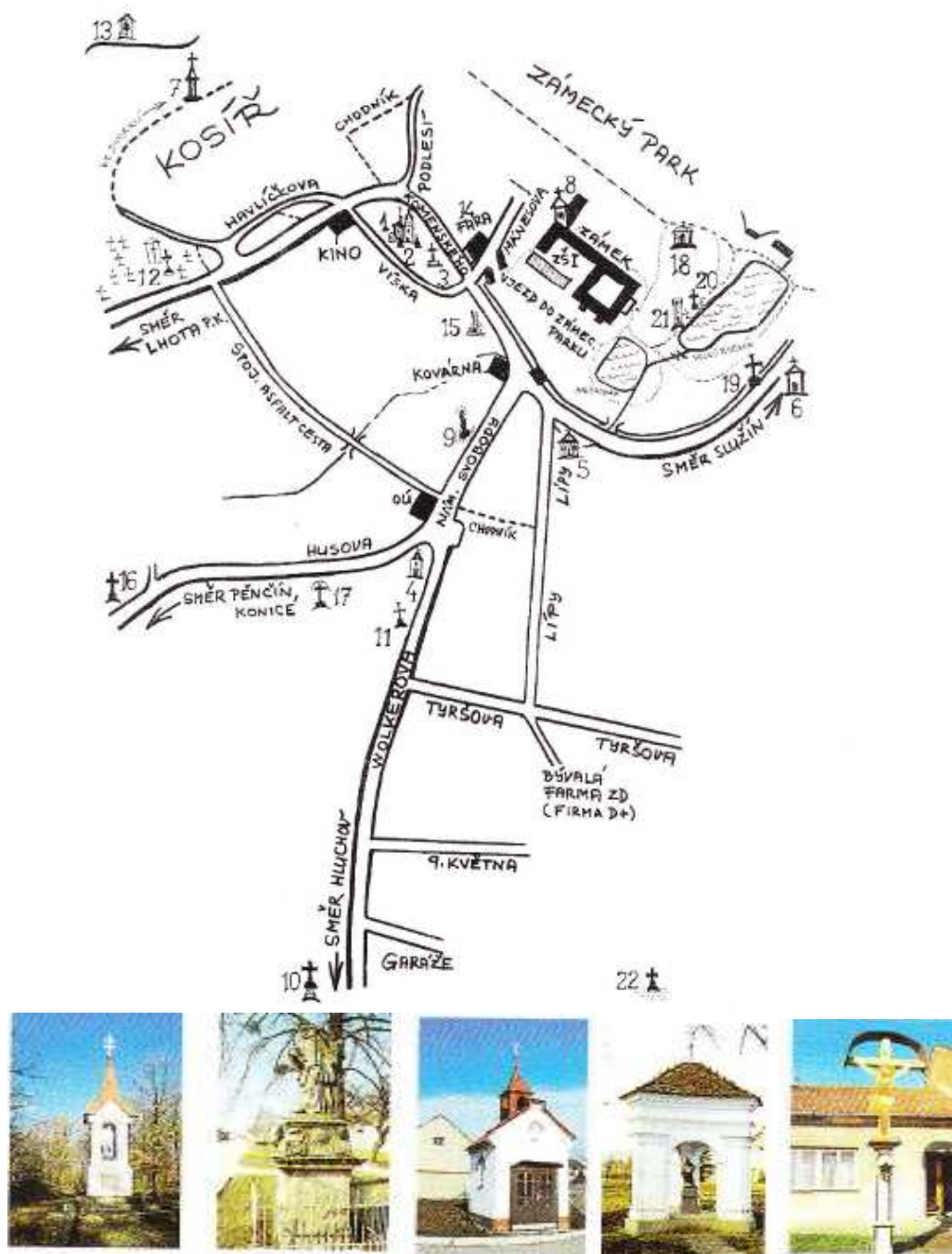

.....

.....

3) Přiřaďte obrázkům církevních staveb správné číslo.

4) Doplňte větu.

Za nejvýznamnější památku obce považuji.....,
protože.....
.....
.....

Pracovní list č. 4

Téma: Obyvatelstvo

- 1) Pozorujte, kolik aut projede přes obec za 10 minut.
Zaznamenávejte pomocí čárek do záznamové tabulky.**

Počet aut/ 10 minut	
------------------------------	--

- 2) Vypište alespoň 10 obcí, kam jede autobus z Čech pod
Kosířem.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- 3) Doplňte čas autobusového spoje podle jízdního řádu.**

Naplánovaný výlet do Prostějova jsme uskutečnili v úterý.
Ranní autobus odjížděl ze zastávky Čechy pod Kosířem –
pošta v, v Prostějově na hlavním nádraží jsme byli v
.....Po dlouhém dni, kdy jsme navštívili muzeum, prohlédli
si radnici a secesní budovu divadla, jsme se odebrali na hlavní
nádraží, kde jsme nastoupili do autobusového spoje
v.....

4) Podtrhněte nesprávnou odpověď.

V obci Čechy pod Kosířem se vyskytují tyto instituce a služby: Obchod smíšeného zboží, hostinec, kadeřnictví, divadlo, lékárna, fotbalové hřiště, mateřská škola, základní škola, střední škola, zimní stadion, pošta, banka a penzion.

5) Vybarvěte kroj, který nosilo obyvatelstvo Hané v minulosti podle přiloženého textu.

Hanácký kroj ukazuje znaky kraje rovinného, protože každý kroj je závislý materiálem, ale i tvarem na podnebí a přírodních podmínkách, ve kterých se nosí. Jsou v něm ukázány rysy požehnaného kraje a odráží se v něm tradiční barevnost oblasti, bohatství a okázalost. Hanácké kroje byly vyšívány pouze bíle, žlutě a černě. Ale jsou dochovány i výšivky barev růžové, modré, nebo šátky vyšíváné barevně pestrým křížkovým stehem.

Pracovní list č. 5

Téma: Ptactvo zemědělské krajiny Haná

1) Vysvětlete pojem slova BIODIVERZITA.

2) Spojte název ptáka s názvem biotopu, ve kterém se vyskytuje.

biotop les

strakapoud velký

skřivan polní

kos černý

křepelka obecná

tuhýk obecný

brhlík lesní

budníček menší

strnad obecný

biotop pole

koroptev polní

krutihlav obecný

rákosník zpěvný

sedmihlásek hajní

3) Haná je jednotvárná zemědělská krajina s velkými lány polí. Zakroužkujte správnou odpověď o biotopu pole.

Pole je biotop **umělý** / **přírozený**. Dle délky trvání se jedná o biotop **trvalý** / **dočasný**. Biotop pole se **vyskytuje** / **nevyskytuje** v okolí Velkého Kosíře.

4) Doplňte zvýrazněná slova kurzívou do textu.

odlétá, hnízdí, zásoby potravy, hmyz, vrací se, pěvec

Řehák obecný je drobný _____ s hákovitě zahnutým zobákem. _____ v otevřené krajině s rozptýlenými křovinami. Jeho potravou je _____ a drobní obratlovci. Své přebytečné _____ nabodává na okolní větvičky. Na zimu _____ do Afriky a zpět _____ v květnu.

5) Napište název ptáka.

Pracovní list č. 6

Téma: Vzácné a chráněné druhy rostlin Velkého Kosíře

1) Pokuste se vysvětlit pojem *teplomilná rostlina*.

.....

.....

.....

2) Potrhňte rostliny, které se řadí mezi vzácné a chráněné druhy.

Lilie zlatohlávek, hluchavka bílá, zvonek moravský, mochna bílá, vstavač kukačka, peníze rolní, čilimník řezenský, pýr plazivý.

3) Sasanka lesní je vzácná rostlina, která se vyskytuje na Velkém Kosíři. Popište části rostliny.

.....

.....

.....

4) Doplňte.

Rostlina je chráněná,

protože.....

.....

K chráněným rostlinám se chovám tak,

že.....

.....

.....

.....

Velký Kosíř pro mě

znamená.....

.....

.....

.....

Příroda kolem mého bydliště

je.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pracovní list č. 7

Téma: Hasičské muzeum

1) Doplňte vynechaná slova.

Modlitba hasiče

Necht' kdekoliv oheň.....,

jásvoji povinnost.

Pro záchranu životů Pane,

dodej mi..... dost.

V náručí.....dítě,

Když ještě nevypršel čas,

ale i starce, matku,

která má šedý.....

2) Odpovězte na otázky.

Kdo byl zakladatelem Smekalových závodů v Čechách pod Kosířem?

V továrně došlo k požáru, který vznikl při vaření fermeže.

Kdy se událo

neštěstí?.....

Poslední majitel přivedl závody k velkému rozkvětu a slávě.

Jak se

jmenoval?.....

Ve kterém roce bylo založeno profesionální družstvo hasičů v Čechách pod

Kosířem?.....

R. A. Smékal vyráběl v dalším svém závodě ve Slatiňanech osobní automobily. Jaká byla jejich

značka?.....

3) Zakroužkujte nesprávnou odpověď.

V továrně byly vyráběny:

Hasičské košíky, dřevěné ruční stříkačky, skříně, čtyřkolové stříkačky, hasičské hadice, žebříky, postele, zemědělské stroje, čerpací vozy, cyklistická kola, ručníky, hasicí a stříkací stroje.

4) Najděte tento exponát a pojmenujte ho

.....

5) Spojte obrázek se správným názvem výrobku.

Dřevěná ruční stříkačka

Stříkačka dvoukolová

Slaměný hasičský koš

Pracovní list č. 8

Téma: Muzeum kočárů

1) Dokončete větu.

Kočár je

.....
.....

2) Vyhledejte a napište informace ke kočáru na obrázku.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) Vyberte správnou odpověď.

Muzeum kočárů v Čechách pod Kosířem bylo slavnostně otevřeno:

- a) 11. 7. 2009
- b) 17. 7. 2007
- c) 7. 11. 2009

Restaurátor a majitel je:

- a) Jan Malý
- b) Václav Obr
- c) Václav Obrovský

Na restaurování kočárů se podílí tito řemeslníci:

- a) kováři
- b) zedníci
- c) pekaři

4) Vypište exponáty, které jsou v muzeu k vidění.

.....

.....

.....

.....

.....

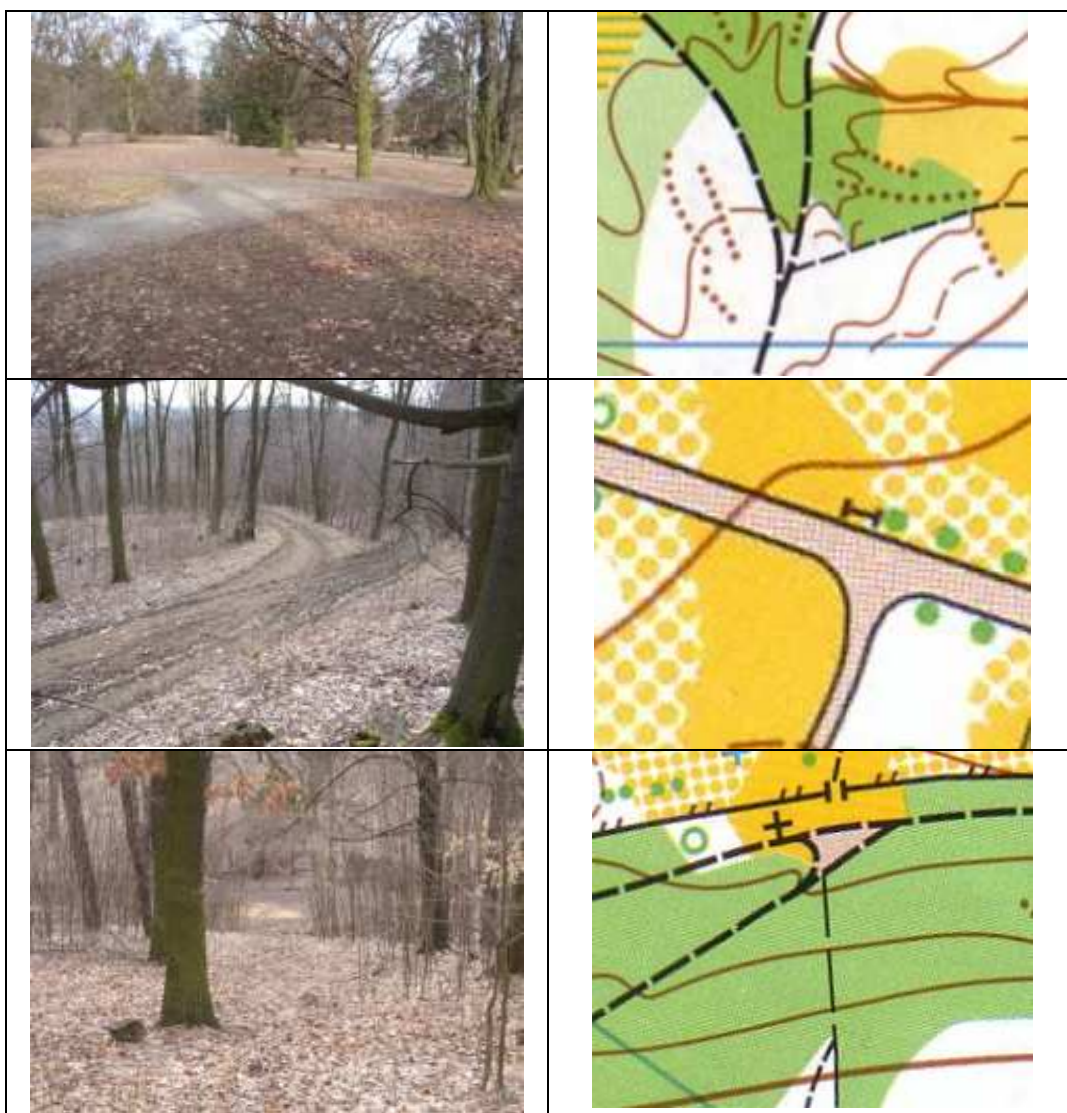
5) Rozhodněte, která definice je správná, poté ji podtrhněte.

Lokaj je šlechtický sluha oblečený v uniformě.
Lokaj je kovář starající se o stáje.

Pracovní list č. 9

Téma: Orientace v terénu Velkého Kosíře

1) Spojte fotografii s odpovídajícím mapovým vyobrazením.

2) Zakroužkujte správnou odpověď.

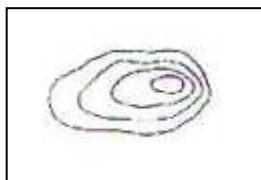
Vrstevnice je:

- a) Spojnice bodů se stejnou nadmořskou výškou.
- b) Čára v mapě označující cestu.

3) Najděte v mapě vrstevnice a zkuste je nakreslit.

4) Přiřad'te k vrstevnici odpovídající řez terénu.

7.2 Metodika pracovních listů

Pracovní list č. 1

Téma: Mapa obce Čechy pod Kosířem

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Místo, kde žijeme

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák pojmenuje zeměpisné oblasti v okolí obce.
- Žák vyznačí části obce na mapě.
- Žák naplánuje cestu na určené místo.
- Žák určí světové strany a znalost aplikuje v praxi.
- Žák přeloží mapové značky a pojmenuje je.

Učivo: Kosíř, světové strany, části obce, mapové značky

Pomůcky: Informační tabule Čechy pod Kosířem, mapa pro orientační běh Čechy pod Kosířem 1: 4000

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – zámecký park**
- Motivační rozhovor: Když se podíváš z okna školy, vidíš kopec, znáš jeho jméno? Jak je vysoký? Jaký je jeho tvar? Najdeš ho na mapě? Jak vypadá na mapě škola? Náповědu najdeš na informační tabuli, u které nyní stojíme.
- Úkol č. 1: Práce s informační tabulí – Žáci doplňují informace do textu dle informační tabule Čechy pod Kosířem.
- Úkol č. 2: Letecká mapa obce – Žáci popíší na letecké mapě části obce, které znají. Dětem můžeme napovědět otázkami: Kde leží obchod? Vede cesta do školy kolem kostela?
- Úkol č. 3: Žáci popíší cestu ze školy na fotbalové hřiště. Pomůckou je předchozí úkol, kde se žáci zorientovali na letecké mapě obce.

Samotnému popisu trasy může předcházet slovní popis nebo náhled do mapy a vyjmenování orientačních bodů obce, kolem kterých trasa vede.

- Úkol č. 4: Práce s mapou. Žáci mají k dispozici mapu pro orientační běh a dle ní vybírají správnou odpověď. Před samotnou prací může následovat vysvětlení, k čemu tento typ mapy slouží, společné zorientování se na mapě a určení základních světových stran.
- Úkol č. 5: Práce s mapou, mapové značky. Žáci se na mapě zorientovali a vypíší, co znamenají určité značky.

Učitel může tento typ úkolu doplnit rozšiřující prací po návratu do školy –

Nakresli mapu okolí tvého domu a použij mapové značky, které už znáš.

Pracovní list č. 2

Téma: *Park Čechy pod Kosířem*

Vzdělávací oblast: *Člověk a jeho svět*

Tematický okruh: *Rozmanitost přírody*

Integrace mezi vzdělávacími obory: *Český jazyk*

Kompetence: *kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence sociální a personální*

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák pojmenuje vybrané stromy v zámeckém parku.
- Žák určí dle základní charakteristiky název stromu.
- Žák definuje strom na základě výrazných znaků a plodů.
- Žák uvede příklady dřevin, které se vyskytují v parku.
- Žák uvede na základě pozorování příklady živočichů, kteří se nacházejí v parku.

Učivo: *Smrk stříbrný, jedle stejnobarvá, buk lesní, javor mléč, dub letní*

Pomůcky: *Informační tabule naučné stezky Velký Kosíř – Zámecký park*

Činnosti:

- **Trasa vycházky:** *ZŠ Čechy pod Kosířem – zámecký park*

- Motivační rozhovor: Zámecký park je plný zajímavých a vzácných druhů dřevin. Znáte nějaké? Podle obrázku určité dřeviny rozeznáte, poznáte je ve skutečnosti?
- Úkol č. 1: Práce s informační tabulí – Žáci mohou pracovat ve dvojici. Na základě přímého kontaktu a pozorování stromů popíší obrázek. Stromy na informační tabuli odpovídají skutečnému rozmístění, s žáky stojíme u zámeckých schodů. Poté si mohou žáci popis obrázku zkontrolovat s informační tabulí. Učitel vysvětlí nejasnosti a podá doplňující informace.
- Úkol č. 2: Žáci díky prvnímu úkolu vědí, kde se daný strom nachází. Na základě pozorování a stručné charakteristiky přiřadí název stromu.
- Úkol č. 3: Žáci pojmenují stromy podle obrázků listů a plodů. Nemusí používat žádnou nápovědu, veškeré informace a znalosti získali v předchozích úkolech.
- Úkol č. 4: Čtvrtý úkol pracovního listu dává prostor k upevnění informací, žáci vypíší stromy, které si zapamatovali. Poslední část úkolu obsahuje nové informace, poukáže na vnímavost žáků a schopnost spojit si nabyté vědomosti během vycházky s dřívějšími vědomostmi. Žáci vypíší živočichy, které mohou vidět v blízkosti rybníku.

Pracovní list č. 3

Téma: Památky obce Čechy pod Kosířem

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Lidé a čas

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk, Výtvarná výchova

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák vybere správné údaje a doplní věty o zámku Čechy pod Kosířem.
- Žák pojmenuje památky v obci Čechy pod Kosířem.
- Žák se orientuje na mapě a přiřadí obrázek památky ke značce na mapě.
- Žák se rozhodne pro nejvýznamnější památku obce a výběr obhájí.

Učivo: Josef Mánes, rod Silva Tarouca, zámek, kostel, církevní stavby

Pomůcky: Text – Zámek a park

Činnosti:

- **Trasa vycházky: Čechy pod Kosířem (kostel, zámek, církevní stavby v obci)**
- Motivační rozhovor: Čechy pod Kosířem je obec s významnými památkami. Jaké památky znáš? Co můžeme považovat za památku? Cestou do školy míjíš nějakou památku? Znáš významné osobnosti obce?
- Pracovní list se neváže k žádné informační tabuli, pracovat na něm můžeme během vycházky nebo po návratu z vycházky.
- Úkol č. 1: Žáci si přečtou text o zámku a parku samostatně nebo s učitelem (záleží na čtenářské vyspělosti žáků), po přečtení by měli být schopni pracovat na prvním úkolu pracovního listu. Dle posouzení učitele mohou text využívat jako nápovědu i při samotné práci.
- Úkol č. 2 : Žáci na základě obrázků pojmenují památky v obci.
- Úkol č. 3: S pomocí učitele se žáci zorientují v mapě, učitel ukáže, kde se na mapě nachází škola. Poté žáci k obrázku církevní stavby napíší číslo, které je zaznačené v mapě a znamená konkrétní stavbu.
- Úkol č. 4: Poslední úkol dává prostor vyjádřit svůj názor a obhájit ho. Učitel může úkol rozvinout a navázat na něho v hodině českého jazyka, kde žáci mohou pracovat na slohovém úkolu – popis památky nebo v hodině výtvarné výchovy – znaky daného slohu, malba památky.

Pracovní list č. 4

Téma: Obyvatelstvo

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Místo, kde žijeme

Integrace mezi vzdělávacími obory: Matematika a její aplikace, Český jazyk, Výtvarná výchova

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák na základě pozorování analyzuje dopravu v obci.
- Žák se dokáže orientovat v jízdním řádu.
- Žák navrhne a naplánuje cestu podle jízdního řádu.
- Žák určí, které služby a instituce se vyskytují v obci.
- Žák výtvarně interpretuje hanácký kraj.

Učivo: Jízdní řád, služby, hanácký kraj

Pomůcky: Jízdní řád, pastelky

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – autobusová zastávka Čechy pod Kosířem, sokolovna**
- Motivační rozhovor: Kolik obyvatel má obec? Řadí se tak mezi velké či malé obce? Jaké je nejbližší krajské a okresní město? Jakými dopravními prostředky se mohou lidé dostat do zaměstnání či školy mimo obec?
- Úkol č. 1: Nejlepší oblast, kde se pozorování uskuteční, je střed obce. Žáci se posadí na bezpečné místo a zaznamenávají projíždějící auta.
- Úkol č. 2: Práce s jízdním řádem – Vypracování úkolu se uskuteční na autobusové zastávce, která je pro žáky přirozenější než vytisknutý list s jízdním řádem. Žáci vyhledají 10 obcí, kam jede autobus z Čech pod Kosířem.
- Úkol č. 3: Práce s jízdním řádem – Žáci mají za úkol doplnit čas autobusového spoje dle skutečnosti a pravdivosti.
- Úkol č. 4: Žáci podtrhnou nesprávnou odpověď. Učitel s dětmi před plněním úkolu může vyvodit a shrnout význam slov *instituce a služby*.
- Úkol č. 5: Cílem posledního úkolu je porozumět textu, dokázat interpretovat přečtené a uvědomit si, jak vypadal hanácký kraj. Úkol může pokračovat ve třídě, kde učitel ukáže pohlednice, obrázky a obrazy s hanáckým krajem. Vyvodí návaznost na Josefa Mánesa a zámek. Žáci mohou napsat popis hanáckého kroje, ve výtvarné výchově hanácký kraj namalovat.

Pracovní list č. 5

Téma: *Ptactvo zemědělské krajiny Haná*

Vzdělávací oblast: *Člověk a jeho svět*

Tematický okruh: *Rozmanitost přírody*

Integrace mezi vzdělávacími obory: *Český jazyk*

Kompetence: *kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské*

Výchovně vzdělávací cíle:

- *Žák vysvětlí pojem biodiverzita.*
- *Žák přiřadí daný biotop pro ptáka vyskytujícího se v regionu Haná.*
- *Žák vybere správnou odpověď z nabídky týkající se biotopu pole.*
- *Žák popíše ťuhýka obecného.*
- *Žák na základě obrázku pojmenuje daného ptáka.*

Učivo: *biodiverzita, biotop pole, biotop les, ptactvo Hané*

Pomůcky: *Informační tabule naučné stezky Velký Kosíř – Ptactvo v zemědělské krajině*

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – Naučná stezka Velký Kosíř (Čechy pod Kosířem- Slatinice)**
- **Motivační rozhovor:** Co se nejčastěji vyskytuje v okolí obce? Je Haná rovinatá nebo horská oblast?
- **Úkol č. 1:** Práce s informační tabulí – Žáci odpovědí na otázku, odpověď naleznou na informační tabuli.
- **Úkol č. 2:** Práce s informační tabulí – Žáci spojí název daného ptáka s biotopem, ve kterém se vyskytuje. Odpověď najdou na informační tabuli. Učitel může úkol rozšířit o ukázkou obrázků s biotopem pole a les, žáci mohou pozorovat rozdíly a vyvodit ostatní zvířata, která daný biotop obývají.
- **Úkol č. 3:** Učitel zavede žáky k poli, na základě pozorování vybírají z nabídky správnou odpověď.
- **Úkol č. 4:** Z předchozího cvičení a informační tabule znají žáci ťuhýka obecného jako typického ptáka regionu Haná. Slova z nabídky doplní do textu. Poté

mohou s učitelem text přečíst, učitel dává žákům otázky z textu a žáci odpovídají.

- Úkol č. 5: Na základě obrázku, který žáci viděli na informační tabuli, určí název ptáka.

Pracovní list č. 6

Téma: *Vzácné a chráněné druhy rostlin Velkého Kosíře*

Vzdělávací oblast: *Člověk a jeho svět*

Tematický okruh: *Rozmanitost přírody*

Integrace mezi vzdělávacími obory: *Český jazyk*

Kompetence: *kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské*

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák vysvětlí pojem teplomilná rostlina.
- Žák určí chráněné a vzácné druhy rostlin.
- Žák popíše základní stavbu květiny.
- Žák vyvodí závěry o rostlinách a přírodě Velkého Kosíře a svůj názor obhájí.

Učivo: *stavba rostlin – květiny, teplomilná rostlina, chráněný a vzácný druh*

Pomůcky: *Informační tabule naučné stezky Velký Kosíř – Kašpárovec*

Činnosti:

- **Trasa vycházky:** **ZŠ Čechy pod Kosířem – Naučná stezka Velký Kosíř (Čechy pod Kosířem- Slatinice)**
- Motivační rozhovor: Co je to chráněná rostlina? Jak ji chráníme? Znáte vzácnou a chráněnou rostlinu? Jsou na Velkém Kosíři chráněné rostliny?
- Úkol č. 1: Práce s informační tabulí – Žáci na informační tabuli najdou pojem teplomilná rostlina a pokusí se ho vysvětlit.

- Úkol č. 2: Práce s informační tabulí – Rostliny na pracovním listu se shodují s rostlinami na informační tabuli, úkolem je podtrhnout rostlinu, která je na Velkém Kosíři chráněná.
- Úkol č. 3: Sasanka lesní je vzácná rostlina, kterou žáci znají a seznámili se s ní na informační tabuli. Úkolem je popsat základní stavbu květiny (květ, list, stonek)
- Úkol č. 4: Poslední část pracovního listu slouží k vyjádření dětí, k pochopení základních environmentálních a ekologických problému, k navození pocitu hrdosti ke svému regionu a nutnosti starat se o něho. Učitel může později na tento úkol navázat slohovým cvičením nebo ekologickým projektem prospěšným pro obec.

Pracovní list č. 7

Téma: Hasičské muzeum

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Lidé a čas

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské, kompetence sociální a personální

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák dopíše modlitbu a vysvětlí její význam.
- Žák analyzuje dobové dokumenty muzea a na základě porozumění odpoví na otázky.
- Žák vybere z nabídky výrobky zdejší továrny.
- Žák na základě obrázku rozpozná exponát a určí jeho název.
- Žák na základě obrázku určí název výrobku.

Učivo: historie továrny, historie hasičského sboru

Pomůcky: Hasičské muzeum

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – Hasičské muzeum Čechy pod Kosířem**
- Úkol č. 1: V budově muzea se nachází text Modlitby hasiče, žáci text najdou a doplní slova. Učitel interpretačními otázkami kontroluje pochopení významu modlitby.
- Úkol č. 2: Žáci si přečtou veškeré dokumenty a dobové materiály v celém muzeu a na základě porozumění odpoví na otázky.
- Úkol č. 3: V muzeu jsou samotné exponáty výrobků a dokumenty dokládající veškeré továrenské výrobky. Na základě informací, které žáci v muzeu zjistí, zakroužkují nesprávný výrobek.
- Úkol č. 4: Na obrázku je exponát, který se v muzeu vyskytuje. Úkolem je pojmenovat ho.
- Úkol č. 5: Výrobky továrny jsou žákům známy, úkolem je spojit název výrobku s odpovídajícím obrázkem.

Pracovní list č. 8

Téma: Muzeum kočárů

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Lidé a čas

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence občanské, kompetence sociální a personální

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák odhadne význam slova kočár.
- Žák vyhledá a napíše informace ke kočáru z expozice.
- Žák vybere správnou odpověď z nabídky o současnosti muzea.
- Žák prokáže schopnost najít a sepsat exponáty muzea.
- Žák určí obsah povolání lokaje.

Učivo: kočár, lokaj, historie kočárů

Pomůcky: Muzeum kočárů

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – Muzeum kočárů Čechy pod Kosířem**
- Motivační rozhovor: Co je to muzeum? Máme v obci nějaká muzea? V okresním městě jsou muzea? K čemu muzeum slouží? Jak se v muzeu chováme?
- Úkol č. 1: Žáci na základě svých znalostí odhadnou, vyvodí a napíší, co znamená slovo kočár. Na základě prekonceptů, které žáci napsali, může navázat rozhovor o významu kočárů, době, kdy se využívaly, k čemu sloužily, navodit spojitost se zámek Čechy pod Kosířem.
- Úkol č. 2: Na obrázku je kočár, který je součástí expozice muzea, žáci kočár vyhledají a napíší co nejvíce informací, které o něm naleznou.
- Úkol č. 3: Muzeum kočárů bylo v obci otevřeno nedávno, připomínkou je kamenná deska u vstupu do muzea. Žáci ji vyhledají a využijí k nápovědě.
- Úkol č. 4: Úkolem žáků je vypsát exponáty, které jsou v muzeu k vidění. Součástí výstavy nejsou jen kočáry, ale lucerny a spousta dalších exponátů.
- Úkol č. 5: Na základě informací, které se dnes žáci dověděli a zjistili, odpoví, jakou práci obstarává lokaj.

Pracovní list č. 9

Téma: Orientace v terénu Velkého Kosíře

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Místo, kde žijeme

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk, Matematika a její aplikace

Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence sociální a personální

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák dokáže přiřadit k fotografii terénu mapové vyobrazení.

- Žák vysvětlí, co je to vrstevnice.
- Žák určí na mapě vrstevnici.
- Žák načrtne vrstevnici podle mapy.
- Žák vybere k vrstevnicovému zobrazení řez terénem.

Učivo: vrstevnice, mapa

Pomůcky: Mapa pro orientační běh Čechy pod Kosířem 1: 4000

Činnosti:

- **Trasa vycházky: ZŠ Čechy pod Kosířem – Velký Kosíř**
- Motivační rozhovor: Rozhovor nad mapou – K čemu slouží mapa? Kdy se využívá? Při jaké příležitosti můžeme mít mapu u sebe? Je Velký Kosíř rovina nebo kopec? Jak poznáš, že je v mapě zaznačen kopec nebo údolí?
- Úkol č. 1: S žáky se vydáme na vycházku terénem, ke kterému máme mapu. Dvojice žáků má jednu mapu, snaží se na mapě pozorovat, kudy vede vycházka. Učitel upozorní, kde je kopec, křižovatka cest a jak jsou v mapě zaznačené. Poté na stanovišti, kde se žáci mohou usadit, pracují. Úkolem žáku je přiřadit fotografii ke správnému mapovému vyobrazení.
- Úkol č. 2: Na základě motivace a práce s mapou vyvodí žáci odpověď na otázku.
- Úkol č. 3: Žáci najdou na mapě vrstevnici a pokusí se ji načrtnout do rámečku. Cílem je uvědomit si, že vrstevnice je spojnice bodů se stejnou nadmořskou výškou a může mít jakýkoliv tvar.
- Úkol č. 4: Žáci mají z předchozích cvičení a práce s mapou dostatečné znalosti na to, aby dokázali odhadnout řez terénu dle vrstevnice.

7.3 Ověření pracovních listů

Ověření pracovních listů probíhalo na ZŠ Čechy pod Kosířem ve třetí třídě. Jedná se o málotřídní základní školu s 1. – 5. ročníkem.

Dvě vycházky byly realizovány v červnu minulého roku a byly ověřeny čtyři pracovní listy.

První vycházka:

Vycházka se uskutečnila ve dvou posledních vyučovacích hodinách ve čtvrtk. Nejprve následovalo přivítání s dětmi a rozhovor o bezpečnosti a chování během vycházky. Pracovní list č. 1 byl rozdán žákům u informační tabule Čechy pod Kosířem a bylo postupováno dle metodiky popsané v předchozí kapitole.

Náplní druhé vyučovací hodiny byl pracovní list č. 2, který žáci vypracovali u informační tabule naučné stezky Velký Kosíř v blízkosti zámku. Poté vycházkou po zámeckém parku jsme se vrátili zpět do školy a zhodnotili dvě vyučovací hodiny. Druhý pracovní list byl opět vypracován dle výše popsané metodiky.

Druhá vycházka:

Při druhé vycházce konané následující týden v pátek byly ověřeny další dva pracovní listy. Jednalo se o poslední tři vyučovací hodiny. Z důvodu nepříznivého počasí se pracovní list č. 3 vypracoval ve třídě. Všichni žáci jsou z obce a kolem památek vyskytujících se v pracovním listu chodí denně, proto nenastal problém s obtížemi při práci. Při vypracování bylo postupováno dle metodiky v předchozí kapitole.

Pracovní list č. 4 je nutné vypracovat v průběhu vycházky. I přes nepříznivé chladné počasí jsme se s žáky vydali na vycházku, která navázala na minulou hodinu a cesta vedla kolem památek a některých církevních staveb, které se vyskytovaly v předchozím pracovním listu. Na místě se postupovalo dle dané metodiky. Po návratu do školy žáci dopracovali poslední cvičení týkající se hanáckého kroje. Následovalo zhodnocení hodin a získaných vědomostí.

Vyplněný pracovní list, text k pracovnímu listu č. 3 a fotografie mapující vycházky jsou doloženy v příloze č. 1, č. 2 a č. 3.

8 Zjištění a zhodnocení žákovských poznatků o regionu Haná

8.1 Cíl a metody šetření

Cílem šetření bylo zjistit poznatky žáků před započítím výuky a srovnat je s poznatky získanými po ukončení výuky, která probíhala formou vycházek a práce s pracovními listy.

Zjištění poznatků žáků o regionu Haná bylo uskutečněno formou testu. Jednalo se o zjištění prekoncepce před samotnou výukou. Po ukončení dvou vycházek byl žáky vypracován stejný test, který zhodnotil dosažené a získané poznatky.

Vzorek šetření zahrnoval celou 3. třídu, 15 žáků, kteří třídu navštěvují a zúčastnili se vycházek.

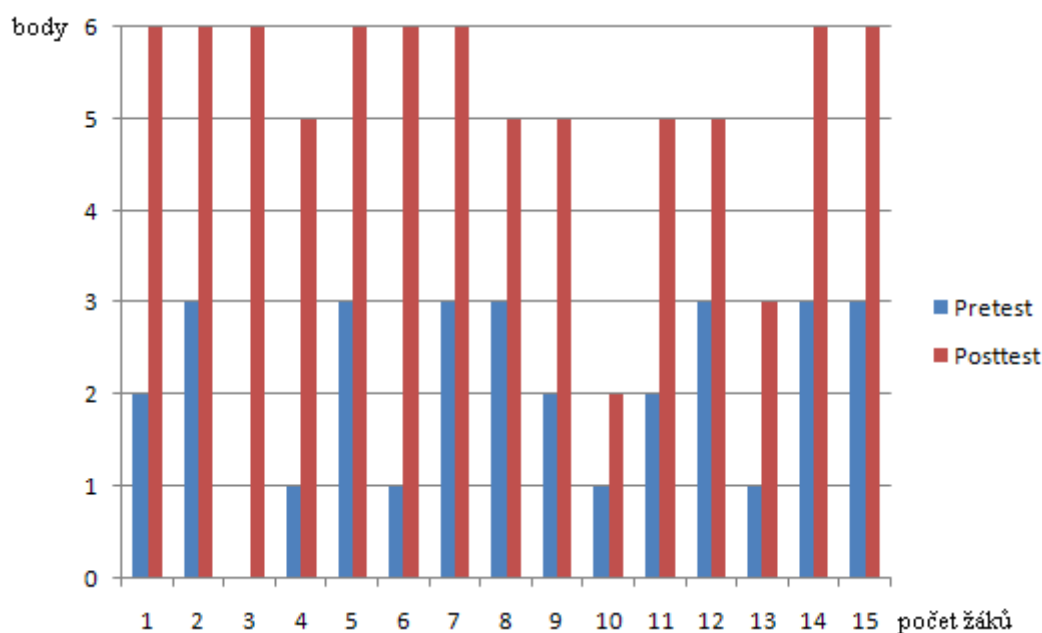
Výsledky jsou uvedeny v grafech, dokládají vědomosti žáků v pretestu a posttestu a využitelnost pracovních listů ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět pro region Haná.

8.2 Pretest a posttest

1. Zámek v Čechách pod Kosířem vlastnil rod.....
2. Zámek je postaven v slohu.
3. V zámeckém parku je nejrozšířenější dřevinou.....
4. Malíř, který zde pobýval, se jmenoval.....
5. Vypiš 3 památky Čech pod Kosířem.....
.....
6. Velký Kosíř se nachází ve výšce..... m. n. m.

8.3 Výsledky šetření

Test byl hodnocen body, za každý úkol mohl žák získat 1 bod. Maximální počet získaných bodů je 6.

Graf č. 1 Srovnání výsledků žáků v pretestu a posttestu

8.4 Závěr šetření

Výsledky pretestu byly nečekaným překvapením o nedostatečných regionálních znalostech žáků. Doufala jsem, že žáci znají alespoň základní informace o obci, ve které žijí a navštěvují základní školu. Základní škola se nachází v blízkosti památek a zámeckého parku, čímž poskytuje učitelům možnost využívat ve výuce bezprostředního pozorování reálného prostředí. V pretestu žádný žák nedoložil znalosti o své obci na 100 %, nejlépe odpovědělo 7 žáků na 50 %.

Uplatnění pracovních listů ve výuce se ukázalo jako efektivní a prospěšné. Žáci v testování na konci výuky ukázali zlepšení vědomostí a uvědomění si souvislosti teorie s reálným prostředím. Po využití pracovních listů ve výuce vypracovalo osm žáků posttest na 100 %.

Můj cíl šetření o efektivnosti pracovních listů a procházky byl doložen. Na základě práce s pracovními listy žáci získali a zlepšili své vědomosti o regionálních prvcích Hané a samotné obci Čechy pod Kosířem.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo vytvořit soubor pracovních listů zaměřený na region Haná a blízké okolí obce Čechy pod Kosířem. V praktické části je doložen soubor devíti pracovních listů, který je využitelný pro třetí třídu ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Jednotlivé listy integrují s více vzdělávacími obory, jsou využitelné jako hlavní či doplňkové učivo k učebnicím, kde konkrétním regionům není věnován prostor nebo jako motivace pro dané téma či období. Pracovní listy obsahují učivo, které je dané Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a je zaměřeno na region a obec, ve které žáci žijí a navštěvují školu. Ověření pracovních listů probíhala formou vycházky, kde žáci vyplňovali pracovní listy. Tím získali nové vědomosti nebo měli možnost aplikovat již získané vědomosti do praxe.

Šetření, které následovalo po ověření čtyř pracovních listů, ukázalo efektivnost a účelnost pracovních listů ve výuce. Potvrdily se mé odhady, že žáci potřebují aplikovat učivo na známé věci kolem sebe, poté je pro ně lépe zapamatovatelné a využitelné pro další vzdělávání.

Soubor může nadále sloužit jako pomůcka pro učitele na ZŠ Čechy pod Kosířem nebo jako inspirace pro učitele z jiných regionů. Věřím, že má diplomová práce ovlivnila i další vyučující a nadále budou věnovat maximální úsilí přizpůsobovat učivo daným regionům, ve kterých působí a dávat tak žákům největší základ do jejich budoucího života.

Resumé

Diplomová práce se zabývá využitím regionálních prvků ve výuce na 1. stupni ZŠ. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá z šesti kapitol. V úvodu práce se věnuji Rámcovému programu pro základní vzdělávání, regionálním prvkům ve výuce a teorii organizačních forem vyučování, kde je popsána vycházka a exkurze. Dále je obsažena část zabývající se pracovními listy, obsahuje informace potřebné k vytváření a použití pracovních listů ve výuce. Práce zahrnuje vlastní návrh školního vzdělávacího programu zaměřeného na regionální prvky a kapitolu obsahující základní informace o regionu Haná a obci Čechy pod Kosířem. V praktické části je vytvořen soubor pracovních listů doplněný metodikou a je doloženo jeho ověření v praxi.

The Summary

This thesis deals with the use of regional elements in education at primary school. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part consists of six chapters. The introduction deals with The General Educational Program for the elementary education, the regional elements in teaching and organizational forms, which is described walking and excursion. Other part contains set of worksheets, methodology and use worksheets in the classroom. The thesis includes my own The School Education Program focused on regional elements and the basic information about the region Haná and the village Čechy pod Kosířem. The practical part is a set of sheets complete with methodology and is substantiated by its verification in practice.

Seznam použité literatury a pramenů

BARTOŠ, Josef; SCHULZ, Jindřich; TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny - pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: UP, 2004. 119 s. ISBN 80-244-0865-1.

BEZROUKOVÁ, Alice, et al. *Čechy pod Kosířem: Historie a současnost zámku a parku*. 1. vyd. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1990. 31 s. ISBN 80-900106-0-1.

BUZZI, Mario; HOŠEK, Karel; KONEČNÝ, Dušan. *Haná Josefa Mánesa*. 1. vyd. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1980. 157 s.

ČAPEK, Vratislav. *Didaktika dějepisu. II, Výchovně vzdělávací proces v dějepisu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 388 s.

Čechy pod Kosířem [online]. Poslední revize 22. 03. 2010 [cit. 21. 3. 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.cechypk.cz/>>.

Čechy pod Kosířem - Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2002, poslední revize 24. 3. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Čechy_pod_Kosířem>.

DEMEK, Jaromír; MACKOVIČ, Peter; BALATKA, Břetislav. *Zeměpisný lexikon ČR*. 2. vyd. Brno: AOPK ČR, 2006. 580 s. ISBN 8086064999

DVOŘÁKOVÁ, Michaela; STARÁ, Jana. *Prvouka: učebnice vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět pro 1. ročník základní školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007. 83 s. ISBN 9788072386451.

DVOŘÁKOVÁ, Michaela; STARÁ, Jana; DVOŘÁK, Dominik. *Prvouka pro 1. ročník základní školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007. 124 s. ISBN 9788072386468.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Prvouka v 1. – 3. ročníku základní školy*. Brno: Paido, 1996. 59 s. ISBN 8085931311

GRAČKA, František. *Čechy pod Kosířem*. Obec Čechy pod Kosířem : Vl.n., 2000. 63 s.

Hanácký folklórní soubor Kosíř [online]. Poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.kosir.unas.cz/>>.

Historické kočáry [online]. c2010, poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.historickekokary.cz/index.php>>.

HORKÁ, Hana. *Studie ze školní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 178 s. (Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; č. 229) ISBN 9788021048591.

CHALUPA, Petr. *Geografie České republiky: přehled*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998. 79 s. ISBN 8021018984.

JEŘÁBEK, Jaroslav; TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 126 s. ISBN 8087000021.

JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 247 s. ISBN 8021034955.

MACHALOVÁ, Miloslava; et al. *Didaktika vlastivědy. I. díl, Česká republika v souvislostech: příroda, lidé, hospodářství*. Brno: Paido, 1996. 97 s.: il. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-85931-14-1.

MAŇÁK, Josef; ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2003. 219 s. ISBN 8073150395.

PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. 247 s. ISBN 8086473376.

PODROUŽEK, Ladislav. *Didaktika prvouky a přírodovědy pro primární školu*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. 156 s. ISBN 8086473376.

POSPÍŠIL, Jan. *Hasičské muzeum Čechy pod Kosířem*. Obec Čechy pod Kosířem: Vl. n., 2006. 36 s.

Přírodní park Velký Kosíř [online]. c2003, poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.lutin.cz/panorama_kosir/vrchol/panorama.htm>.

Slovník cizích slov. 2 nezměn. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1995. 251 s. ISBN 8090164706.

TOLASZ, Radim. *Atlas podnebí Česka*. 1. Vyd. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2007. 255 s. ISBN 9788086690261.

TYMRÁKOVÁ, Iva; JEDLIČKOVÁ, Helena; HRADLOVÁ, Lenka. *Pracovní list a tvorba pracovního listu pro přírodovědné vzdělávání*. In *Metodologické aspekty a výskum v oblasti didaktik přírodovědných polnohospodářských a příbuzných oborov*. Nitra: Přírodovědec č. 171 : Přírodovědec č. 171, 2005. od s. 104 - 110, 7 s. ISBN 80-8050-848-8.

Velký Kosíř. Český svaz ochránců přírody, Regionální sdružení Iris, Agentura ochrany přírody krajiny ČR. Prostějov: [s. n.], [200?]. 14 s.

Zábřežská vrchovina - Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2002, poslední revize 28. 1. 2010 [cit. 21. 3. 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zábřežská_vrchovina>.

130 let sboru dobrovolných hasičů: 1875 - 2005. Obec Čechy pod Kosířem : Vl.n., 2005. 24 s.

Odkazy na obrazový materiál použitý v pracovních listech

Pracovní list č. 1

Čechy pod Kosířem [online]. Poslední revize 22. 03. 2010 [cit. 21. 3. 2010]. Dostupné z WWW: < http://www.cechypk.cz/obec/foto_vzduch.htm>.

Pracovní list č. 2

Přírodní park Velký Kosíř [online]. c2003, poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: < <http://www.lutin.cz/stezka/stezka8.htm>>.

BEZROUKOVÁ, Alice, et al. *Čechy pod Kosířem: Historie a současnost zámku a parku*. 1. vyd. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1990. 31 s. ISBN 80-900106-0-1.

Pracovní list č. 3

GRAČKA, František. *Čechy pod Kosířem*. Obec Čechy pod Kosířem : Vl.n., 2000. 63 s.

Čechy pod Kosířem [online]. Poslední revize 22. 03. 2010 [cit. 21. 3. 2010]. Dostupné z WWW: < http://www.cechypk.cz/obec/his_zamek.htm>.

Pracovní list č. 4

GRAČKA, František. *Čechy pod Kosířem*. Obec Čechy pod Kosířem : Vl.n., 2000. 63 s.

Pracovní list č. 5

Přírodní park Velký Kosíř [online]. c2003, poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: < <http://www.lutin.cz/stezka/stezka16.htm>>.

Pracovní list č. 6

Velký Kosíř. Český svaz ochránců přírody, Regionální sdružení Iris, Agentura ochrany přírody krajiny ČR. Prostějov: [s. n.], [200?]. 14 s.

Pracovní list č. 7

Čechy pod Kosířem [online]. Poslední revize 22. 03. 2010 [cit. 21. 3. 2010]. Dostupné z WWW: < <http://www.cechypk.cz/obec/muzeum.htm>>.

POSPÍŠIL, Jan. *Hasičské muzeum Čechy pod Kosířem*. Obec Čechy pod Kosířem: Vl. n., 2006. 36 s.

Pracovní list č. 8

Historické kočáry [online]. c2010, poslední revize 1. 4. 2010 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné z WWW: < <http://www.historickekoary.cz/fotogalerie/historicke-koary/category/6>>.

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Hanácký kroj

Obr. č. 2: Znak obce Čechy pod Kosířem

Obr. č. 3: Státní lom

Obr. č. 4: Velký Kosíř

Obr. č. 5: Přástevník kostivalový

Obr. č. 6: Zámek Čechy pod Kosířem

Obr. č. 7: Náves s továrnou

Obr. č. 8: Hasičské muzeum

Obr. č. 9: Muzeum kočárů

Seznam grafů

Graf č. 1: Srovnání výsledků žáků v pretestu a posttestu

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie (fotografie)

Příloha č. 2: Zámek a park (text)

Příloha č. 3: Pracovní list č. 4 (vypracovaný pracovní list)

Příloha č. 1: Fotografie (fotografie)

Příloha č. 2: Zámek a park (text)

Novorenesanční budovu zámku postavil v letech 1839 – 1846 pro hraběte Ervina Silva – Taroucu německý architekt J. E. Zernecke, žák proslulého romantického architekta Schinkela. V téže době byla v parku postavena novogotická cihlová vyhlídková věž, v letech 1840-43 zahradní pavilon, zvaný dnes Mánesův altánek a v r. 1852 novogotický skleník navržený Ignatzem Ulmannem. Zámecký park byl vybudován již v 18. stol. za hraběte Františka Štěpána. Byl členěn alejemi, doplněn pravidelným návrším, vodními kanály a rybníky. Ještě barokní park byl ve třicátých letech 19. stol. hrabětem Františkem I. velkoryse přebudován do krajinářského slohu.

Na mírných svazích pod kopcem Kosířem se rozkládá působivý krajinářský park, který je návrším s rozhlednou rozdělen na dvě části. Vrchní část představuje travnatý palouk lemovaný clonnou výsadbou, jehož kompozice je založena na kombinaci solitér. Tato část přechází přes dubovou (dříve Růžovou) alej kolem Mánesova pavilonu do spodní části parku, v níž se uplatňuje hladina dvou rybníků. Na pozadí obvodových výsadeb i lesnatého návrší uvnitř parku, kde jsou použity běžné dřeviny, se způsobem téměř malířským kreslí krajinářská kompozice parku, v níž jsou kromě temně zelených nebo stříbřitých jehličnanů důležité i barevné akcenty červených buků, stříbřitých lip a topolů. Park je v roce 1987 obnovován podle návrhu J. Šuhra za vedení Z. Horsáka. Rozloha je 19,4 ha. V parku vyrůstal tvůrce jednoho z nejceněnějších parků, Průhonic, Arnošt hrabě Silva-Tarouca. Park je spojen také s pobyty významného českého malíře Josefa Mánesa, který na svých kresbách zachytil stav parku i zajímavé krajiny v okolí. Park je cennou dendrologickou sbírkou, literatura uvádí 56 taxonů jehličnatých a 111 taxonů listnatých dřevin. Mezi nejceněnější patří např. *Pinus aristata*, *Picea engelmannii*, *Abies lasiocarpa*, *Pinus ponderosa* a *Pinus ponderosa* var. *scopulorum*, *Betula papyrifera*, *Koedreuteria paniculata* a sortiment popínavých dřevin.

1) Pozorujte, kolik aut projede přes obec za 10 minut.
Zaznamenávejte pomocí čárek do záznamové tabulky.

Počet aut/10 minut

Kostenlos
Prüfung: Klausur Deutsch, November 2019, Thema: Leseverstehen
Aufgabenstellung:
.....
.....
.....
.....

Naplánovaný výlet do Prostějova jsme uskutečnili v úterý. Ranní autobus odjížděl ze zastávky Čechy pod Kosířem- pošta v
 v Prostějově na hlavním nádraží jsme byli v
 Po dlouhém dni, kdy jsme navštívili muzeum, prohlédli si radnici a secesní budovu divadla, jsme se odebrali na hlavní nádraží, kde jsme nastoupili do autobusového spoje v

V obci Čechy pod Kosířem se vyskytují tyto instituce a služby:

Obchod smíšeného zboží, hostinec, kadeřnictví, divadlo, lékárna,
fotbalové hřiště, mateřská škola, základní škola, střední škola, zimní
stadion, pošta, banka a penzion.

**5) Vybarvěte kroj, který nosilo obyvatelstvo Hané v minulosti
podle přiloženého textu.**

Hanácký kroj ukazuje znaky kraje rovinného, protože každý kroj je závislý materiálem, ale i tvarem na podnebí a přírodních podmínkách, ve kterých se nosí. Jsou v něm ukázány rysy pozeňnaného kraje a odráží se v něm tradiční barevnost oblasti, bohatství a okázalost. Hanácké kroje byly vyšívány pouze bíle, žlutě a černě. Ale jsou dochovány i výšivky barev růžové, modré, nebo šátky vyšívány barevně pestrým křížkovým stehem.

